

COLOFON

REDACTIE:

Lambèrt de Kwant, hoofdredacteur
Tel: 072-5119619
E-mail: info@quantumsymposia.nl
Rien van Geet
Thea Herbrink
Frits Moers, eindredacteur
Frank den Outer

REDACTIEADRES:

Hottenvoortsweg 12-A,
8105 RX Luttenberg
Tel: 0572-302503
E-mail: flg.moers@planet.nl

PENNINGMEESTER:

Bankrekening: 73.24.53.690;
Postbank: 302100
tnv Ger Luijten, penningmeester
VKK/CKB, te Amersfoort

LAYOUT:

Rudolf H. Smit

ILLUSTRATIES IN DIT NUMMER:

Rudolf H. Smit, e.a.

OMSLAGILLUSTRATIES:

Pam G. Rueter

DRUK:

Proson, Productiecentrum
Sonneheerdt, Ermelo.

VOOR ABONNEMENTEN:

Zie het Redactie-adres

JAARABONNEMENT:

€ 17,50

De redactie houdt zich het recht voor artikelen in te korten, te redigeren – zo nodig in overleg met de auteurs – of te weigeren. De inhoud van de artikelen vertolkt niet noodzakelijkerwijs de standpunten van de VKK in Nederland of die van de redactie. Elke auteur schrijft op persoonlijke titel, tenzij er aangegeven is dat er sprake is van een officieel kerkelijk document.

Copyright © Vrij-Katholieke Kerk in Nederland. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke wijze dan ook, zonder de uitdrukkelijke schriftelijke toestemming van de uitgeefster van dit tijdschrift.

**Sluitingsdatum voor het
zomernummer:
15 mei 2008**

ISSN 1574-2776

Website VKK: www.vkk.nl

REFLECTIE,

voortzetting van *VK-Visie* jaargang 76, is het tijdschrift
van de Vrij-Katholieke Kerk in Nederland en verschijnt
vier keer per jaar, onder auspiciën van de regionair
bisschop van de VKK in Nederland.

Reflectie, Tijdschrift voor Religie en Spiritualiteit Nummer 1, jaargang 5, voorjaar 2008

Inhoud van dit nummer:

1. Meer dan een woord vooraf (Frits Moers)
2. Column van Lambèrt de Kwant
4. Wat heet Katholiek? (Ojas Th. de Ronde)
7. Wat is Esoterie? (Gerrit Jan van der Steen)
10. De zeer bijzondere BDE van Thomas Benedict Mellen (2)
12. Het Liefde-Chakra (Johan Pameijer)
14. Over gezangen en liturgische muziek van de VKK (+ Frank)
17. Gedichten van Hein Stufkens
18. Over Stilte (+ Frank)
20. Laat ons bidden (Nelly Schouw-Zaat)
22. Het Leven – Voorbij het lijden
23. Eindeloos Bewustzijn (recensie Lambèrt de Kwant)
27. Boekeninfo (Lambèrt de Kwant)
29. Spiri Classica (Lambèrt de Kwant)
32. Wat de Vrij-Katholieke Kerk?
33. Over de Auteurs

Meer dan een woord vooraf

Frits Moers

‘Reflectie’, jaargang 5, nummer 1, in de jaarkleur rood ... wordt dat “mystiek” vuur dit jaar? Gezien de inhoud van dit nummer kunt u dat misschien al constateren? Zonder enige afspraak gemaakt te hebben over de inhoudgeving aan dit nummer, concentreren de ingezonden artikelen zich voornamelijk rond “gebed en zingen” (“Ora et labora”, beter “Labora et ora”) en “esoterie”, soms een beetje “Mystiek” aanrakend, zoals o.a. het mooie artikel Wat heet katholiek? van Ojas de Ronde. Maar wat heet Mystiek! “Wat is Mystiek?” is een vraag met een onmogelijk antwoord, want die vraag roept om een definitie, en Mystiek laat zich niet definiëren. Maar goed, ik loop eigenlijk al vooruit op een volgend nummer. Toch nog even daaraan aansluitend: in ons winternummer van 2007 (Reflectie jrg. 4, nummer 4) plaatsten we het 1e deel van De zeer bijzondere bijna-doodervaring van Thomas Benedict Mellen; tot voorbij de Big Bang gaan? “Kan toch niet!”, zeggen velen, “want daarvoor bestonden immers geen tijd en ruimte!” Precies – althans wat dat tweede deel van die uitspraak betreft – want juist in “Het Mystieke” (en dat is iets anders dan “De” mystiek) bestaan geen maten van tijd en ruimte; het Zijn ligt voorbij tijd en ruimte.

In dit nummer dan het tweede, afsluitende deel van Thomas Mellen, en dat kan (m.i.) nog wel eens méér vraagtekens oproepen dan het eerste.

Zingen en bidden, gebed en zingen ... stilte en toch innerlijke klank, enfin, leest u de artikelen maar van mgr. Frank en Nelly Schouw-Zaat.

Dit nummer is onverwacht een merkwaardig nummer geworden, maar dat gebeurde voorheen ook wel eens, dat “anders dan anders”. En dat bleek niet tegen te vallen.

Ook een ingezonden stukje, met een Engelse titel, en Nederlandse tekst, van een van onze lezers, uit Frankrijk (!)

Nieuw is verder een apart overzicht van de auteurs van artikelen; ter plaatse kunt u lezen waarom en “hoe”.

Meer dan een ‘Woord vooraf’...

Hierboven liep ik al vooruit op een (van de) volgend(e) nummer(s). Nu dan op hét volgende nummer (zomernummer, juli as.). Daar moeten we op zijn laatste half mei aan beginnen.

Het gaat om het volgende:

- het jaarlijkse VKK-Congres vindt dit jaar plaats op 26, 27 en 28 september en zal als thema krijgen:
- “Het onzienlijke ontsluitend”.

Bedoeling is daarmee aandacht te schenken aan de niet met onze stoffelijke ogen waar te nemen aspecten van onze H. Eucharistieviering (H. Mis). Dat kan zeer breed zijn, zoals de werking van ‘attributen’ en ‘elementen’; wat gebeurt er tijdens bepaalde treden van en momenten in de H. Mis; welke rol spelen Engelen en andere Krachten, e.d.

Het Centraal Kerkbestuur (VKK in NL.) heeft ons verzocht aan te sluiten aan het thema van het Congres, in ons zomernummer. Wij nodigen op onze beurt dan ook iedereen uit, met betrekking tot het gegeven thema, een bijdrage te willen leveren met een artikel(tje) in ‘Reflectie’. Gewoonlijk komen op zo’n uitnodiging geen 600 reacties; hoeft en kan ook niet, maar ... er hoeft geen sprake te zijn van ‘drempelvrees’: hoe groter het hart en hoe minder “geleerd” ... des te beter!

Vraag van het CKB én ‘Reflectie’ is wel: ... alhoewel geschriften uit de vorige eeuw best waardevol zijn, maar ook stoffig kunnen zijn, liever een verheldering te geven met een eigentijdse en persoonlijke benadering.

Sluitingsdatum kopij : 15 mei 2008. ||

Ingezonden door Louis Arthur den Dulk

Quality-of-Life Moments

Met genoeg las ik “Een woord vooraf” in ‘Reflectie’ nummer 4, jaargang 4, winter 2007. Een bevinden om weer tot “laven” te komen. De aandacht die daarin wordt geschonken om een boek niet “uit”, maar “in” te lezen, en stukjes bij beetje innerlijk te verwerken, vormt de aanleiding tot mijn stukje.

Zoals niet voor iedereen in Vrij-Katholiek Nederland bekend zal zijn, wonen wij inmiddels alweer bijna 14 jaren in de Ardèche, in Frankrijk. Wij spreken in huis Nederlands, maar voor informatie en af en toe wat ontspanning kijken we wel naar de Franse TV. In een flits van een nieuwsuitzending op die TV viel mijn aandacht op een “chef” – dat is hier de uitdrukking voor iemand die een autoriteit is in het restaurantwezen – die een Chinees gezegde aanhaalde om daarmee te onderschrijven wat “lekker eten” is. Vrij vertaald zei hij:

“Van lekker eten moet je drie keren genieten: * je kijkt ernaar, * je mediteert erop, en * je eet ervan.”

De essentie daarvan is me bijgebleven. Die heeft te maken met wat ik hierboven “laven” noemde. Soms op zoek naar hoe je dat ook alweer in goed Nederlands zegt of schrijft, raadpleegde ik de “Dikke Van Dale” ... LAVEN ...

De eerste van de drie vermeldingen komt overeen met wat ik hierboven bedoelde om uitdrukking aan te geven:

Verkwikken, (een zieke), de dorstige laven, spijzigen, etc.

Interessant is vooral ook die tweede betekenis: Laven (zeevisserij): met het schepnet de vis uit het net scheppen.

Het komt me voor, dat christenen in het algemeen, indien op zoek naar uitwisseling van Kennis of Wijsheid, deze vaak in verborgen termen weer als “Vis” laten opduiken.

Sinds enkele jaren druk ik me bij voorkeur uit in het Engels, om aan te geven wat ik op zulke momenten onderga:

quality-of-life-moments.

Mijn dank voor het feit dat ik “Reflectie” mag lezen. Geeft mij steeds weer even het gevoel om in ons eigen huis “thuis” te zijn, en te “zijn”.

[Noot van de redactie: De familie Den Dulk staat nog steeds als lid ingeschreven in de kgm. Raalte. Indien in Nederland, bezoeken ze nog wel de diensten.]

Respect voor de ervaring en de beleving van de ander; loslaten van je overtuigingen

De Amerikaan Thomas Mellen heeft met zijn bijzondere BDE-beschrijving veel losgemaakt. Zo wordt gewezen op zijn bewering dat hij vóór de Big-Bang is geweest. Hij zou dan 13 miljard jaren terug zijn gegaan in de tijd, en aangeland zijn op een tijdstip dat zelfs volgens de meest esoterisch ingestelde, theoretisch astrofysicus niet mogelijk is, simpelweg omdat er toen geen tijd en ruimte bestond! Waar het om gaat, is dat tijdens een BDE, zoals Mellen die had, ervaringen zóveel impact hebben, dat eerdere overtuigingen er vaak niet meer toe doen. Kennelijk ondergaan mensen met een bijna-doodervaring een bewustzijnsverandering, waarin geen plaats meer is voor fanatisme of dogma's. Hoewel ikzelf geen BDE heb gehad, sta ik ook zo in het leven. Wars van dogma's en religieuze overtuigingen. Niets staat vast, alles is aan verandering onderhevig, ook mijn overtuigingen. "Hoewel het leven in een cyclische progressie verschijnt, blijft het in het ene universum na het andere voortbestaan, en evolueert bovendien steeds verder, universum na universum", zegt Ervin Laszlo in zijn boek "Bezielde kosmos." En: "In het meta-universum is de evolutie van het leven een cyclisch proces met een leerkromme." Daar word je toch heel stil van?

Groter zijn dan ...

Hoezo vaststaande dogma's en leringen? God als de Onbewogen Beweger. En God evolueert mee. Net als wij. Wij evolueren en transcenderen ook mee.

Transcenderen betekent iets te boven gaan, iets overstijgen, wat niet wil zeggen dat we iets compleet moeten verwerpen of moeten vernietigen. Je hoeft een ding niet te vernietigen om het te kunnen overstijgen. Transcenderen betekent niet altijd "anders zijn dan", maar eerder groter zijn dan. Onze nieuwe overtuigingen zullen zeker elementen van het oude kunnen behouden. Het gaat om een synthese van oude en nieuwe inzichten. Transcenderen is loslaten, keer op keer. Ook het loslaten van het idee dat je verlicht ben, terwijl je nog maar halverwege de berg bent. Ook na een bijna-doodervaring ben je nog niet verlicht, maar heb je wel verlichtende ervaringen gehad en transcendeer je verder.

Mensen met een BDE veranderden waarschijnlijk door het bewust ervaren van een dimensie waarin tijd en afstand geen rol meer spelen, waar verleden en toekomst geschouwd kunnen worden, waar ze zichzelf compleet voelden en geheel weten en waar oneindige kennis en onvoorwaardelijke liefde kunnen worden ervaren, zoals ook Mellen ervaren had en Van Lommel dit beschrijft.

De werkelijkheid is nog vreemder dan fictie

Het veranderde inzicht berust voor mensen na een BDE niet zozeer op geloof, maar op een innerlijk weten. Ik ben al sinds 1977 met het fenomeen bijna-doodervaringen bezig en schrijf er ook regelmatig over, maar BDE-verslagen raken mij na zoveel jaren nog steeds. Ik besef hoe onlosmakelijk de BDE en het begrip loslaten met elkaar verbonden zijn. Je hele wereldbeeld staat na een BDE op wankelen en dit is wellicht ook de

reden waarom mensen als Pim van Lommel zo fel worden aangevallen. Wetenschappers zitten vaak muurvast in hun overtuigingen die ze maar moeilijk kunnen of willen loslaten. Zo ook Cees Renckens van de Vereniging tegen Kwakzalverij die zich groen en geel ergert aan de aandacht die het boek van Van Lommel, "*Eindeloos Bewustzijn*" (zie elders in dit nummer) trekt. Renckens heeft niets met de ziel. Dat is overigens zijn goed recht, daar niet van. Maar hij vindt het maar niks dat nu we na eeuwen eindelijk van het begrip "ziel" verlost zijn, daar nu weer over beginnen. Nog steeds is de meerderheid van de bewustzijnsonderzoekers, zoals neurowetenschappers, psychologen, psychiaters en filosofen, van mening dat het bewustzijn materialistisch en reductionistisch verklaard kan worden.

In zijn recent verschenen boek *Blauwdruk*¹ zegt neuropsycholoog en bewustzijnsonderzoeker John Consemulder, dat de werkelijke werkelijkheid vaak nog vreemder in elkaar zit dan fictie. Als we dat inzien, zal het volgens hem voor het eerst mogelijk zijn een verklaringsmodel te ontwikkelen dat zogenaamde anomalieën en transcendentale bewustzijnservaringen niet uitsluit, maar juist omvat. "Zolang experimenten en ervaringen geen aansluiting bij elkaar vinden, is het wetenschappelijke verklaringsmodel nog niet toereikend. Wanneer een ervaring of anomalie wetenschappelijk niet te verklaren is, houdt dit slechts in dat het verklaringsmodel voor deze echte ervaring niet juist of onvolledig is. Bewustzijn, gedachten, emoties en intenties zijn belangrijke factoren als het gaat om creatie en manifestatie, net als geluid, licht, getallen en geometrische structuren. Het wordt tijd dat de reguliere wetenschap deze factoren erkent als de co-creatieprocessen van energie en materie. Wij zijn geen passieve waarnemers van de werkelijkheid, wij maken werkelijk deel uit van deze werkelijkheid."

Het boek is bedoeld om bezielde spirituele wetenschappers te ondersteunen met nieuwe informatie en is ook bedoeld voor de spirituele gemeenschap om te laten zien dat energiewerk écht werkt en dat de wetenschap nu steeds meer oeroude esoterische kennis bevestigt. "Het verbindt esoterische, spirituele en wetenschappelijke kennis, wat inzichten oplevert met betrekking tot de blauwdruk van het leven. Het bevat revolutionaire nieuwe inzichten op het gebied van bewustzijn, DNA en de holografische werkelijkheid, nieuwe biologie, elektromagnetisme en de multidimensionaliteit van verschijnselen. Deze nieuwe openbaringen op het gebied van de werkelijke werkelijkheid zijn niet altijd eenvoudig, maar wel zeer belangrijk: ze zullen leiden tot belangrijke nieuwe vormen van bewustzijn, energie en genezing, die direct op de blauwdruk van het leven ingrijpen."

Kwantumfysica: geen hype alsjeblieft!

In een column is het niet zo gebruikelijk uitvoerige citaten op te nemen, maar al schrijvend schoot me het eerder aangehaalde citaat uit het boek te binnen en het verwoordt precies wat ik eigenlijk wilde zeggen. Dat overkomt me wel meer. Consemulder wil een brug slaan tussen de spirituele, esoterische, wetenschappelijke en multidimensionale benaderingen van geluid, licht en energie. Geluid, trilling en energie spelen volgens

hem een belangrijke rol bij elektromagnetische golven, geometrie en zelfs bij DNA, en onze gedachten, emoties en bewustzijn.

Het is fascinerend te zien hoe wetenschappers als Consemulder, maar ook Ervin Laszlo en Amit Goswami de grens tussen wetenschap en spiritualiteit steeds meer doen vervagen. Anderzijds mag bijvoorbeeld kwantumfysica ook weer geen hype worden, want zo langzamerhand heeft iedereen er wel wat over te zeggen. Er worden zelfs weekendworkshops gegeven om “helemaal op de hoogte te raken van de geheimen van de kwantumfysica.” Klinkklare nonsens natuurlijk! Kwantumfysica is immers een uiterst ingewikkelde, natuurwetenschappelijke en wiskundige discipline die alleen door de knapste fysici enigszins begrepen wordt. Nog even en je kunt je bij heerlijke newagemuziek tijdens zo’n workshop heerlijk ontspannen op de kwantumfysische energie. Dat is ook een beetje mijn bezwaar tegen de bijgeleverde cd in het boek *Blauwdruk*. Het is volgens de schrijver een speciale cd, opgenomen met eigen muziekproducties met helende intenties en frequenties. De cd bevat ook bijzondere geluidsopnamen die een “sacred space” (heilige ruimte) bevatten of kunnen oproepen, wanneer ze gekoppeld zijn aan bewustzijn. Krachtplekken zoals graancirkels, Stonehenge, Avebury, de Glastonbury Tor en sound healing-opnamen, zouden voorbeelden zijn van energie die zijn “opgeslagen” en in de muziek zijn verwerkt. Ik ben geneigd te zeggen: wat jammer dat deze cd bij het boek is bijgesloten, want het doet enigszins afbreuk aan de inhoud van het boek, ook al gaat de auteur m.i. hier en daar wel wat ver als hij het heeft over een aantal akoestische “experimenten”. Zo heeft hij opnamen gemaakt tijdens een bijzondere activatie in een zandcirkel waar contact zou zijn ontstaan tussen de (buitenaardse) “Hathors” en Lichtmeesters. Ook noties over de “Pleadiërs”, zullen bij sommigen de wenkbrauwen doen fronsen.

We leven al 15 miljard jaar

Consemulder zegt treffende en mooie dingen over muziek, die ik als klassieke-muziekrecensent alleen maar kan beamen: geluid is inderdaad de fundamentele draaggolf voor bewustzijn. Geluid is onze essentie, zegt hij terecht. Jammer alleen, dat de muziek op de cd mij niet op een diep niveau weet te raken. Ik zal wellicht zover nog niet zijn, maar dan spreekt de cd “optical illusions” van Mariëtte Hehakaya, mij meer aan. De muziek op deze cd vertegenwoordigt schoonheid en eenvoud, samengesmolten met de optische lijnen van de glasobjecten. (zie de muziek-cd-rubriek).

Nog even over het boek *Blauwdruk*: het zijn slechts enkele onderdelen waarmee ik wat moeite heb. Ik heb bewondering voor de manier waarop hij en anderen wetenschap en spiritualiteit bij elkaar proberen te brengen. Consemulder heeft gelijk als hij zegt, dat wanneer we de oude esoterische en occulte kennis vergelijken met de nieuwe wetenschappen, we zien dat de wetenschap steeds vaker “nieuwe” ontdekkingen doet die de oude beschavingen al kenden en wisten te gebruiken. Nieuwe vondsten in deze nieuwe wetenschappen blijken bij grondige studie een aantal interessante zaken aan het licht te brengen. Zo wijst hij op de aethertheorie², die via de achterdeur weer binnenkomt, zoals dat blijkt uit de vernieuwde belangstelling voor nulpuntenergie, onderzoek naar nonlokaliteit en verenigde-veldtheorieën, zoals Ervin Laszlo’s Akasha-theorie. Het is deze “nieuwe” wetenschap waardoor ook naar de bijna doodervaring wat anders gekeken gaat worden. Het boek van

Pim van Lommel heeft hier een belangrijke bijdrage aan geleverd. Nee, de BDE kun je nog niet wetenschappelijk aantonen i.c. “verklaren” (al beweren sommigen van wel!) net zo min dat het bestaan van de ziel is aan te tonen. Sinds circa 1986 heb ik al het boek “Ik leef al 15 miljard jaar” in huis³. Ik kwam het laatst bij “toeval” weer eens tegen. Een opmerkelijk boek, waarin Jean Charon beweert dat u en ik al vijftien miljard jaar leven, dat wil zeggen, sinds het ontstaan van de wereld. Gefeliciteerd dus met uw 15-miljardse verjaardag!

De kiem van onze eigenschappen, onze vermogens, zit in ons, in de kleinste onderdelen van de atomen waaruit ons lichaam is opgebouwd. Miljarden jaren zijn daarvan al kennis, ervaringen en vormkrachten samengebracht. Vanuit die essentie kunnen steeds weer nieuwe mensen met hun vermogens ontstaan en worden verrijkt. Dus, zegt Charon, zitten in mij elementen die miljarden jaren hebben meegemaakt. Hij noemt deze elementen eonen.

Charon was zijn tijd vooruit, want vandaag de dag kijken we van deze zienswijze niet eens meer op. Het was overigens al de omstrede Emanuel Velikovski die erop wees dat wij mensen nog herinneringen in ons dragen aan de catastrofes die onze planeet hebben getroffen. Maar hoeveel we ook nog zullen gaan ontdekken, het bestaan van bijvoorbeeld de ziel is wetenschappelijk nog niet aantoonbaar.

Onlangs heb ik mijn eerste initiatie als sjamaan gehad. Sjamanen staan in verbinding met de wereld van de goden en de geesten. Hun lichaam wordt achtergelaten, wanneer ze naar de ongeziene werelden reizen, maar is dit aantoonbaar? Neen. De sjamaan die mij initieerde heeft in enkele sessies enkele energieën (of entiteiten) weggehaald. Aantoonbaar? Neen, maar ik voel me sindsdien wel een stuk lichter en krachtiger. Mijn huisarts zal me wat glazig aankijken, als ik hem dit vertel, maar... het is *mijn* beleving. De goede man zal ook glazig kijken als iemand hem over zijn BDE vertelt.

Respect voor de ervaring en de beleving van de ander. Aanvaarding ook. Dan hoeven BDE-ers na hun terugkeer in hun lichaam, niet meer in de glazige ogen te kijken van verpleegkundigen en artsen. Die hoeven het niet te snappen, alleen maar te accepteren dat daar iemand ligt die iets ervaren heeft wat hun voorstellingsvermogen te boven gaat.

Gewoon een beetje begrip en compassie.

Noten:

- (1) John Consemulder. *Blauwdruk*. De multidimensionale werkelijkheid van creatie en manifestatie. Ankh-Hermes 2008.
- (2) De aether kan worden gezien als een allesverbindend veld van spiraliserende en wervelende levensenergie waar de hele kosmos van doordrongen is.
- (3) Jean E. Charon. *Ik leef al 15 miljard jaar*. Zwarte gaten en eonen. Lemniscaat 1984.

Wat heet Katholiek?

Persoonlijke reflecties over katholiciteit in het tijdperk van globalisering

Ojas Th. de Ronde

Ooit begon Ojas de Ronde zijn leven als Franciscaanse monnik en priester in de Rooms-Katholieke Kerk. Maar bepalend werden zijn ontmoetingen met Krishnamurti, Rama Marharsi en De Moeder in Auroville die ook veel invloed had op zijn verdere weg. Voor Ojas de Ronde is de Bhagwan dé grote inspiratiebron gebleven. In perioden dat het moeilijk was, zoals nu met zijn ziekte bijvoorbeeld, is het belangrijk stil te zijn. "Bhagwan wees mij de weg in situaties dat je het niet meer weet en het niet bevatten kan wat er allemaal gebeurt. God is onbegrijpelijk en onvoorstelbaar, en als theoloog begrijp je dat, maar als je er echt in gaat, wordt het echt onbevattelijk en onbegrijpelijk. Dat is echt blind lopen, je loopt zelf blind. Bhagwan heeft ook nooit het pad gewezen, maar gaf af en toe een flits, waardoor je het pad beter zag. Je moet zelf het pad vinden. Je moet ook niet naar die bliksemflits kijken, maar naar het pad waar je op staat. Sommigen blijven in die bliksemflits kijken, bleven aan Bhagwan hangen, terwijl hij alleen maar licht gaf op jouw pad."

*

Als klein jongetje leerde ik in de godsdienstles dat 'katholiek' een belangrijk kenmerk was van de kerk. De kerk was niet alleen 'één, heilig en apostolisch', maar ook 'katholiek'. Op mijn vraag wat dat betekende, legde de priester uit: 'Dat betekent dat alle mensen over de hele wereld hetzelfde geloven en dezelfde sacramenten hebben.'

Daar heb ik veel over zitten fantaseren. Hoe zou dat dan met Eskimo's zijn. Zou daar de wijn niet bevroren? En hoe zouden de kerken er uit zien bij Indianen? Als wigwams met een kruis er op? En hoe zouden verre Indiërs of Chinezen kunnen geloven dat Jezus hen verlost heeft? Omdat niemand zich voor mijn vragen interesseerde, liet ik ze na een tijdje los met de conclusie: veel verschil kan er niet zijn, want we zijn allemaal mensen.

Nu, na veel omzwervingen over de aarde en een verblijf van een aantal jaren in een ashram in India, komen deze vragen weer terug. We leven in een tijdperk van globalisering. India en China zijn grootmachten aan het worden die het Westen naar de kroon steken. Wat betekent het nu om 'katholiek' te zijn? Hoe gedragen we ons in een ontmoeting met een Hindoe of een materialistische, boeddhistische of taoistische Chinees?

Er zijn een paar alternatieven.

- Vluchten we daarbij gemakkelijk in het idee dat culturen nu eenmaal onvergelijkbaar zijn en dat we elkaar nooit zullen begrijpen?
- Of spelen we al te gemakkelijk leentjebuurt bij ideeën en concepten van andere religies en levensbeschouwingen, terwijl we daarbij niet verder komen dan met enkele oppervlaktestructuren pronken?

- Of kunnen we, vanuit onze gnostisch-christelijke traditie, een echte integratie van alle levensbeschouwingen in een diepstructuur realiseren?

Dit artikel is een onderzoek naar deze vragen. Het is een onderzoek naar de katholiciteit van de Westerse, rationele benadering die nog steeds bon ton is in het traditionele en vrijzinnige christendom. Daarna betrekken we bij ons onderzoek kort de meer intuïtieve, emotionele benadering van de Indiase religies en eindigen met de Chinese, daoistische en zeer aardse benadering van het leven. We onderzoeken dan hoe deze onze katholiciteit wezenlijk kunnen verdiepen.

Katholiciteit als vitaliserend concept

Katholiciteit blijkt een vitaliserend concept te zijn, ook voor Protestante Kerken. Vorig jaar op 30 oktober, aan de vooravond van Hervormingsdag, kwamen Dr. J. Kroneburg en Dr. R. de Reuver uit met een bundel die de spannende titel droeg: 'Katholiciteit bewaart Kerk voor een stoffige club. In deze bundel vragen zij aandacht voor 'katholiciteit' als een vergeten aspect van de Protestante Kerken. Zij zien katholiciteit als een manier om een nieuwe geest te laten waaien in de Protestante Kerken, want zij stellen dat 'katholiciteit de deuren van de geloofsgemeenschap open zet.'

De vraag is natuurlijk wat hiermee bedoeld wordt. Toen ik me in de jaren '60 van de vorige eeuw als theoloog voorbereidde op het priesterschap in de Rooms-Katholieke Kerk, kreeg ik kans het begrip 'katholiciteit' nader te onderzoeken. Het woord 'katholiek' kwam, als ik me nog goed herinner, voor het eerst voor bij de kerkvader Ignatius van Alexandrië in zijn brief aan de kerk van Smyrna. Een Grieks woord, kat-holos, dat vertaald kan worden als wereld-wijd. Dit begrip werd, in combinatie met 'eenheid', 'heiligheid' en 'apostoliciteit' door latere kerkvaders uitgewerkt, totdat deze begrippen vanaf de 5e eeuw als vaststaande kenmerken voor de orthodoxe Kerk zouden gelden. Mijn onderzoeksvragen waren toen of we ons tevreden moesten blijven stellen met de katholiciteit zoals die 1500 jaar geleden geformuleerd was. Of dat er een nieuwe inhoud aan kon worden gegeven vanuit de huidige situatie, waarin met name de Indiase religies veel te bieden hadden. Ik koos voor openheid, omdat ik meende te moeten stellen dat de Katholieke Kerk anders een gesloten systeem zou blijven, en daarmee haar vitaliteit zou verliezen. Maar ik kreeg ook veel verzet. Een van mijn collega's kwam met een tekst van Kipling: *East is east, and West is west, and never the twin shall meet*. Zijn conclusie was om maar beter aan één waarheid vast te houden en die over de hele wereld te verspreiden, want je verdiepen in andere culturen was toch onbegonnen werk. Dit was een van de conflicten met de orthodoxie die voor mij uiteindelijk tot een breuk ermee zouden leiden.

Van de weeromstuit begon ik me in alles te verdiepen wat Oosterse wijsheid en levenspraktijk betrof. Een andere opvat-

ting van katholiciteit, die ook niet lang standhield. Je gaat dan bij alle religies en levenswijzen shoppen en maakt daarvan je eigen mix. Het is *New Age* op zijn smalst. En de nadelen daarvan werden me dan ook snel duidelijk. Elk nieuw idee dat je dan raakt, is interessant en voegt iets toe aan waar je al mee bezig was. Je probeert zo je eigen cocktail te maken. De nadelen hiervan werden me echter al spoedig duidelijk. Alles bleef een oppervlakkige kennismaking en van consistentie was geen sprake. En erger, door mijn verblijf in India begin jaren '70 ontdekte ik, dat ik wat al te gemakkelijk met deze prachtige en unieke traditie was omgegaan. Ik was niet verder gekomen dan een paar oppervlaktestructuren te verkennen, maar had met dit zappen onvoldoende diepte bereikt.

Was het niet mogelijk om door deze zap-cultuur heen te breken en tot in de echte dieptestructuur van de godsdiensten te komen? Dat zou dan de mystiek zijn, want van daaruit zijn alle godsdiensten geboren. Het werd een zoektocht naar mijn eigen diepte waarin de mystieke eenheid ontdekt werd als de kern van waaruit waarachtige katholiciteit kon opbloeien. Maar tot die tijd was er nog een hele weg te gaan.

Rationele vrijzinnigheid

Mijn breuk met de traditionele dogmatiek en ethiek van de Rooms-Katholiek Kerk ontstond tijdens mijn studie theologie aan de KU te Nijmegen. In 1970 haalde ik daar het doctoraal theologie, maar die studie maakte van mij niet een trouwe vertolker van de orthodoxe kerkelijke tradities. Die studie veranderde mij diep van binnen. Het historisch-kritisch onderzoek, uitgevoerd op Bijbelteksten, maakte van mij een vrijzinnige christen.

Ik leerde mijn eigen traditie op rationele gronden, kritisch te betwifelen en kwam open te staan voor andere dan de orthodoxe tradities. Mijn katholiciteit groeide in die zin, dat de horizon met elke nieuwe ontdekking werd verruimd. Daarbij kwamen vooral de tradities van de Nag Hammadi Codex in de picture. Ik herinner me nog een gastlezing van Prof. Quispel over gnosticisme die me in het hart raakte. Gnosis werd toen een favoriet onderwerp van mijn studie.

Dit riep ook de vraag naar een absolute waarheid op. Het werd me op rationele gronden onmogelijk deze of die interpretatie nog als absoluut en eeuwig geldend naar voren te brengen. Het werd me duidelijk: wij zijn historische wezens. Geloven is historisch en cultureel bepaald.

Het was natuurlijk verleidelijk toch vast te blijven houden aan wat ik geloofde en de vertrouwde interpretaties los te laten. Maar toen ook het inzicht doorbrak dat je de werkelijkheid altijd steeds alleen maar vanuit een bepaalde invalshoek kon interpreteren, liet alle dogmatisme bij me los.

Ik was een vrij man geworden, een rationele, vrijzinnige christen. En in de oecumenische context van die jaren vond ik ook heel gemakkelijk, zowel in mijn eigen Kerk als in andere christelijke Kerken, gelijkgezinden. We leerden elkaar dat elke interpretatie de moeite waard is, een weg baant in de chaos van indrukken en meningen, en als zodanig een plaats heeft in het geheel van het bestaan. Van 'één leer die over de hele wereld als absolute waarheid verkondigd zou kunnen worden', was geen sprake meer.

Schaduwkanten

Toch bleef er iets wringen. Hoe diep kun je gaan met rationaliteit, als het over het mysterie van het Leven gaat, over de diepere Werkelijkheid. Is het rationeel te verantwoorden om

Jezus als de Christus te aanvaarden? De Griekse filosofie had voor het rationele denken het fundament gelegd en dat was in mijn opleiding nog steeds de enig geldige benadering. Dat betekende dat de wereld zoals wij die meemaken geïnterpreteerd moest worden als een onvolmaakte verschijning van een eeuwige zijns wereld. Maar dat 'zijn', hoeveel diepte had dat? Als dat niet meer was dan object van de ratio, was er dan niets verder te beleven dan wat de ratio te vertellen had? Had Heidegger niet duidelijk gemaakt dat rationaliteit alleen kon overleven 'in de dunste verdunning van het zijn'?

Terwijl ik dit schrijf denk ik aan Harry Kuitert. Ik herken mezelf in zijn 'Werdegang', zoals hij die in talloze publicaties heeft beschreven. Ook hij ging de weg van christelijke orthodoxie naar christelijke vrijzinnigheid. En daarna nog radicaler naar een religieus geïnspireerd humanisme. Maar dat laatste houdt voor Kuitert in dat de menselijke neiging tot transcendentie, zelf-overstijging, wel een realiteit is, maar niet verder gaat dan 'horizontale transcendentie', alleen werkelijk in de menselijke relaties. Mijn intuïtie toen was dat er ook een 'verticale transcendentie' bestaat. Die had ik bij de christelijke mystici gevonden en zouden mij blijven inspireren.

Er was een diepe intuïtie hierover, en die werd door het bestuderen van gnostische teksten nog versterkt. Ik was het eens met Shakespeare die Hamlet laat zeggen dat er meer is tussen hemel en aarde dan ik met mijn rationele filosofie kon bevroeden. Ik ging zoeken naar dat meer.

Kon ik dat met de ratio bereiken? Vanuit de praktijk van het leven zag ik steeds meer de beperkingen van de rede als enig zaligmakende manier om de werkelijkheid te benaderen en daarover ook te communiceren. Er kwamen nieuwe vragen op. Bijvoorbeeld de vraag: hoe komt de interpretatie van de werkelijkheid tot stand? Gebeurt dat op een rationele manier? Of spelen hier ook niet heel andere factoren een rol. Je onbewuste emoties bijvoorbeeld. Je kunt je natuurlijk inbeelden dat deze afgeleid zijn van je denken, maar dat kun je niet volhouden, als je de ontdekkingen van de psychiatrie en psychologie op je laat inwerken. Je lichamelijke gewaarwordingen, je primaire emotionele reacties, wat je voelt over wat er buiten je en in je gaande is, dat bepaalt in grote mate je rationele opvattingen en de beslissingen die je op grond daarvan neemt.

Descartes kon nog denken dat emoties veilig en als onbelangrijk in ons binnenste opgesloten waren, maar dat zou een fatale vergissing blijken. Emoties bleken feitelijk onze voelhoren te zijn waarmee we de buitenwereld verkenden voordat we daar een rationeel oordeel over hadden. Deze voelhoren waren belangrijk.

Ook Heidegger had al duidelijk gemaakt dat we altijd in een bepaalde 'Stimmung' vertoeven, geen ogenblik vrij zijn van emoties. Deze 'Stimmung' bepaalt, veel meer dan ons rationele denken, onze kijk op de wereld en onze beslissingen.

Van hoofd naar hart

In 1972 besloot ik de Westerse cultuur voor een aantal weken vaarwel te zeggen en op pelgrimstocht naar India te gaan. Mijn doel was de ashram van Ramana Maharshi in Tiruvannamalai. Ik wilde de stilte in gaan, die ik in het Westen niet kon vinden en was geïnspireerd geraakt door zijn motto 'Heart is Thy Name, Oh Lord.'. Hier was een hart-man aan het woord die mij met de diepere lagen van de werkelijkheid in contact zou kunnen brengen.

Er overkwam mij een diepe, spirituele doorbraak waarin de eenheid van de werkelijkheid in al zijn verscheidenheid helder werd. Het was een ervaring van mystieke eenheid met alles en iedereen. Alles, ook geloofsuitspraken, konden worden gezien als mentale constructies. Daaronder is een Liefdewerkelijkheid waarvoor geen woorden meer bestaan.

Bij terugkomst in Nederland bleek mijn positie in de katholieke Kerk onhoudbaar. Ik verliet het kerkelijk ambt en kreeg vrijwel onmiddellijk een goede baan in volwassenen-educatie bij het toenmalige ministerie van CRM.

Maar het verlangen om 'meer van de werkelijkheid' te proeven bleef. India bleef me trekken. Ik voelde me als een postduif die naar huis wilde en in 1977 vertrok ik voor een aantal jaren naar de ashram van Osho in Poona. Eindelijk thuis. Osho gaf dagelijks lezingen over de verschillende spirituele tradities. Eindelijk kon ik alles hiervan opzuigen: het evangelie van Thomas, Soefis, de Upanishades, the Diamond Sutra van Buddha, Dao, Zen. Het was een onderdompeling in een zee van het mooiste wat de mensheid ooit ervaren en beschreven had.

In die dagen begon het gevoel van 'katholiciteit' weer bij me te leven. Osho was geen rationalist. Hij was een mysticus en dichter, hij sprak het hart aan. En uit de hele wereld kwamen mensen bij elkaar om rondom hem een nieuwe community te bouwen. De geest waaide overal. Alsof het iedere dag Pinksteren was.

Deze community zorgde er ook voor dat je niet op een dwaalspoor kwam door de Indiase filosofie. De Meesters uit het Oosten kennen de logica van zelf-ontkenning. 'Ik ben niet mijn lichaam, niet mijn emoties, etc.' Dat werkte bevrijdend in een traditionele Aziatische samenleving waar men moest loskomen van verstikkende structuren van sociale plicht. Maar is geen bevrijding te noemen voor westerlingen die door hun rationaliteit al vervreemd zijn geraakt van hun lichaam, emoties en hun familie. Door commune en de aanwezigheid van Osho, die meditatie creëerden waarin men zeer lijfelijk en emotioneel tot ontlading kwam, voordat de stilte inviel, viel men niet in deze valkuilen.

Door contact te houden met je gevoel en lijf kon ook een sprong in de diepte van het Zijn worden gewaagd. Indiase wijsheid laat je het Zijn proeven als Niet-Zijn (sunyata). Leegte? Ja, maar dan niet de cynische leegte waartoe de ratio leidt. Het ging hier juist om leeg te zijn van de ratio. Om dan vol te worden voor.... Hier begonnen de woorden te ontbreken. Er kon wel over worden gecommuniceerd, maar dan eerder in symbolen, verwijzende verhalen, of met stralende ogen en een glimlach. Of in stilte, waarin de leegte vol leek te lopen. .

Thuis in je lichaam

Osho woonde in de ashram in een huisje dat hij Lao Tzi genoemd had, en aanvankelijk gaf hij lezingen in de Zhuang Tzi Hall. Hij verwees hiermee naar de gronding die we nog hadden. Want de energie die we creëerden en waarin we leefden kon alleen verwerkt worden als we diep gegrond waren in ons lichaam en de aarde. In de levenswijze en leer van deze beide Grootmeesters van het Daoïsme is het belang hiervan helder. De fysieke wereld is de niet reduceerbare grond van alles, de ultieme realiteit. Je lichaam is je thuis. En dat thuis wordt dan ook fysiek gelokaliseerd in je krachtcentrum in je buik, je Dan Tian waar je levenselixier actief is.

In het Daoïsme stelt men geen moeilijke vragen als: wie heeft deze aarde geschapen? Vragen die – als je de oorzaak buiten de schepping zoekt – altijd tot rationeel dualisme leiden. Het Daoïsme beschouwt de wereld als 'vanzelf zo' (tzu-jen), gewoon zoals ze zich voordoet, als een wordingswereld, een wereld in voortdurende verandering.

Gewoon? Zo gewoon is het niet voor Westerlingen. Door deze wereld te beschouwen zoals ze is, ontdekken de Daoïsten dat deze wording verloopt volgens trillingspatronen. Alles vibreert. Overal zijn trillingsvelden bespeurbaar. Het is belangrijk de patronen hiervan te leren kennen, zodat je praktisch en in harmonie met deze wereld kunt leven. Deze patronen worden gevonden in yin-yang ritmes, hexagrammen en de wonderlijke wisselwerkingen tussen de natuurlijke elementen die als trillingsvelden worden beschouwd.

Vreemd? Misschien voor het Westerse traditioneel wetenschappelijke paradigma. Maar wie de Dao De Jing leest en op zich in laat werken, krijgt onmiddellijk associaties met wat de kwantumtheorieën over de fysieke werkelijkheid vertellen. Het is dan ook geen wonder dat de enkele ontdekkers van deze theorieën hun beelden zochten in het Daoïsme.

Ofschoon het duidelijk is dat in het Daoïsme de transcendentie van het goddelijke ontbreekt, geeft deze levenswijze toch duidelijk aan hoe je in harmonie met een energetische en immanent goddelijke werkelijkheid kunt leven. En het resultaat? Het integreren van deze patronen creëert vitale levensenergie (qi), een lang, gezond leven, wijsheid en geluk. Het houdt ook het besef wakker dat je een deel bent van een groot onbekend en onkenbaar mysterie dat Leven heet.

Licht door de ramen

Terugkijkend op deze korte rondgang langs de belangrijkste levensbeschouwingen van onze huidige aarde, deze unieke global village, kun je jezelf de vraag stellen of deze integreerbaar zijn in een nieuwe 'katholiciteit'. Is het mogelijk Westerse rationaliteit, Indiase emotionaliteit en Chinese gebondenheid aan de aarde met elkaar in waarachtige 'katholiciteit' te verbinden?

De Vrij-Katholieke Kerk heeft in dit opzicht al een goede traditie opgebouwd en zou daarom hiervoor als een laboratorium kunnen gelden. Met het integreren van niet-christelijke elementen zoals reïncarnatie, karma en de 'Meesters van Wijsheid en Mededogen'. Met een nieuwe, theosofische duiding van de rituelen en sacramenten, waardoor liturgie verbonden blijft met de werking van kosmische energie. Hiermee heeft ook de mystiek een belangrijke plaats gekregen in de Vrij-Katholieke Kerk. En daarmee kan in mijn optiek de katholiciteit pas echt bloeien. Waarom?

Mystiek is de dieptestructuur van alle religies. Dat blijkt ook in de praktijk. Mystici van alle religies herkennen elkaar. Het is alsof zij vanuit eenzelfde ervaring spreken. Christelijke mystici, een soefi mysticus als Jallal ad-din Rumi, Ramana Maharshi, Krishnamurti – zij verwijzen allen naar eenzelfde mysterie van Eenheid waarin wij leven. Zij komen uit verschillende tradities, spreken een verschillende taal, maar leveren allen hun bijdrage aan een mystieke eenheidsreligie. Hetzelfde geldt voor de Chinese wijzen die nu binnen ons blikveld komen.

Zij allen laten het mystieke Licht door van Zijn en Niet-Zijn. Zij verbinden ons met de Aarde en de Kosmos. Ie-

der binnen de eigen culturele context en in de eigen tijd, maar wie goed ziet, ontwaart eenzelfde Licht.

Een beeld. Eens zag ik de prachtige glas-in-lood ramen in de kathedraal van Chartres. Blauw en rood vonkten helder in de duisternis van de hoge muren. Elk raam verschillend. Prachtig! Al die variatie in patronen en kleur. Maar toen openbaarde zich iets bijzonders, een ontdekking die ik nooit meer zou vergeten: ik raakte geboeid door het pure licht dat door alle ramen scheen. En door alle ramen scheen eenzelfde Licht.

Dit is een ander gezichtspunt dan van de orthodoxie. Die kent geen verschillen en wil overal hetzelfde raam installeren. Maar dit is ook een ander gezichtspunt dan dat van de verge-

lijkende godsdienstwetenschappen. Die vergelijken de patronen van de ramen en hun kleuren met elkaar.

In een mystieke benadering is het enige wat telt: eenzelfde Licht in alle patronen onderkennen. culturele verschillen zullen er altijd blijven. Ook binnen de katholiciteit. Katholiciteit kan nooit betekenen dat al die verschillen in één strak georganiseerde, dogmatisch afgebakende, eenduidig gecodeerde organisatie verdwijnen. Niet overal hetzelfde raam. Verschillen mogen er blijven. Zij vormen de schoonheid van de menselijke schepping. Maar door alle verschillen heen kan eenzelfde Licht worden waargenomen. Voor mij is dat de ware katholiciteit.

* * *

Wat is Esoterie?

Gert Jan van der Steen

Doel van dit artikel is om in kort bestek duidelijkheid te geven over het begrip “esoterie”. Dit begrip wordt vaak gebruikt binnen de Vrij-Katholieke Kerk, maar het is niet altijd duidelijk wat daarmee wordt bedoeld.

Dit artikel bespreekt eerst het woordgebruik, daarna de scholen en stromingen die esoterisch worden genoemd. Dan volgen een aantal karakteristieken, geordend volgens de aandachtsgebieden van de VKK: wijsheid en kennis, leven, innerlijke ontplooiing, liturgisch ceremoniële viering en gemeenschap. Tot slot wordt de relatie nagegaan met een aantal verwante onderwerpen.

Woordgebruik

Esoterie is een verzamelbegrip voor een breed scala aan levensbeschouwelijke stromingen en genootschappen die zich bezig houden met verborgen aspecten van de werkelijkheid.

Het woord esoterie is afkomstig van het Griekse esoterikos en betekent “het inwendige” of “het verborgene”; dit in tegenstelling tot het begrip exoterie, dat “het uitwendige” of “het openbare” betekent.

Van Aristoteles werd verteld dat hij zowel esoterische als exoterische leringen onderwees. Het woord “esoterisch” was een tijd lang ook een synoniem voor de geheime leringen van Pythagoras. Later kreeg het in de geschiedenis van de filosofie de betekenis van onderwijs dat bedoeld is voor een selecte groep van discipelen of ingewijden.

Het hedendaagse spraakgebruik sluit daarbij aan. Met “esoterisch” kan tegenwoordig ook bedoeld worden een onderwerp waarover alleen specialisten goed kunnen spreken.

Sinds enkele decennia zijn esoterische levensbeschouwingen onderwerp van academische studie. Omdat “esoterie” een verzamelbegrip is, wordt daar geprobeerd om onderscheidende karakteristieken te vinden voor de deelgebieden. Men is daar nog niet helemaal uit. Het onderzoek concentreert zich vooral op westerse esoterische bewegingen en op de invloed die zij op elkaar uitoefenen.

Hanegraaff (Amsterdam) omschrijft de academische behandeling van de esoterie als een studie van alternatieve of gemarginaliseerde religieuze bewegingen of filosofieën. De aanhangers daarvan onderscheiden hun eigen geloven, praktijk-

ken en ervaringen van publieke, geïnstitutionaliseerde, religieuze tradities.

Voor een levende beweging als de VKK lijkt het minder nuttig om haarscherpe definities na te streven. Het is misschien vruchtbaarder om essentiële ideeën te beschrijven die bruikbaar zijn voor de eigen ontwikkeling.

Faivre (Parijs, zie Stuckrad, 2005) stelde een aantal karakteristieken voor waaraan alle esoterische levensbeschouwingen voldoen. Deze karakteristieken lijken bruikbaar voor ons doel. We zullen ze plaatsen binnen de 5 aandachtsgebieden van de VKK en ze, waar nodig, aanvullen met een aantal onderscheidende ideeën die voor een deel ontleend zijn aan de Dictionary of Gnosis and Western Esotericism (Hanegraaff, ed., 2006), een bijna onuitputtelijke bron van kennis op dit gebied.

Esoterische scholen en stromingen

Onderzoekers geven de volgende zienswijzen, stromingen of scholen het etiket “esoterisch”: alchemie, antroposofie, astrologie, gnosiëk, hermetisme, kabbalisme, magie, mystiek, occultisme, rozenkruisers, soefisme, theosofie, plus de al dan niet geheime bewegingen die hierop zijn gebaseerd.

Sommige lezers zullen verrast zijn om hier bijvoorbeeld gnostiek, mystiek en theosofie genoemd te zien. We komen daar aan het eind van het artikel op terug.

De verschillende stromingen hebben een lange traditie. Zij inspireerden elkaar in de loop der tijd. Ideeën ontwikkelden zich en benamingen werden anders. Sommige ideeën kunnen moeilijk in woorden worden uitgedrukt. Esoterie maakt daarom gebruik van symbolen en beelden. Die kunnen meerduidig zijn waardoor miscommunicatie kan ontstaan, ook tussen mensen die voor esoterie open staan.

In vroeger tijden werd esoterische kennis vaak verborgen gehouden, omdat zij betrekking heeft op een diepe geestelijk veronderstelde werkelijkheid die niet begrepen kan worden met het materialistisch ingestelde verstandelijke denken. Tegenwoordig is veel esoterische kennis openbaar, maar de aard ervan trekt nog steeds een eigen publiek.

We zullen nu voor elk aandachtsgebied het esoterisch karakter beschrijven.

Wijsheid en kennis – Esoterische kennis is te vinden in geïnspireerde teksten, filosofie, symboliek, kosmologie en mythologie. De volgende karakteristieken zijn aan te wijzen.

Correspondentie – Er zijn verschillende lagen van werkelijkheid. Tussen die lagen bestaan correspondenties. Beeldend wordt de kosmos wel een “theater van spiegels” genoemd. Het idee van correspondentie sluit aan bij de hermetische notie van “zo boven, zo beneden”. De correspondenties nemen vaak de vorm aan van symbolen die ontcijferd moeten worden. Astrologie, magie en spirituele alchemie werken met deze manier van interpreteren. Jacob Boehme beschrijft hoe hij op een dag netwerken van correspondenties tussen verschillende werelden of lagen van werkelijkheid doorzag. Dit gaf aanleiding tot zijn werk Aurora.

Monisme – De meeste esoterische stromingen zijn monistisch. Hun kosmologie gaat uit van een eenheid tussen materiële en niet-materiële vormen van bestaan. Uitzondering hierop is de Gnosis, inclusief het Manicheïsme en het Katharisme. Deze kennen een dualisme. Esoterische stromingen transformeren meestal het dualisme in een noodzakelijke polariteit binnen de eenheid.

Overbrenging – Er bestaat contact met hulpvaardige entiteiten die informatie overbrengen tussen verschillende lagen van werkelijkheid en die als boodschappers fungeren van de absolute waarheid. Daaronder vallen engelen en meesters. Een voorbeeld van contact is channeling.

Overeenstemming – Er is een zoeken naar een gemeenschappelijke noemer van alle spirituele tradities.

Hogere kennis – Er zijn claims op het bezit van hogere kennis. Er bestaat uitzicht op een waarheid die een universele sleutel is voor de beantwoording van alle vragen van de mensheid.

Geheimhouding – Er is een bepaalde mate van geheimhouding. Er worden tevens wegen aangegeven om geheimen te leren kennen.

Leven – Binnen de esoterie wordt onderscheid gemaakt tussen menselijk, natuurlijk en goddelijk leven. Ook Waaijman (2003) maakt daarvan gebruik in zijn overzicht van spiritualiteit, vanuit een religieus opzicht.

Levende natuur – De natuur wordt gezien als een levend wezen, doortrokken van een innerlijk licht of verborgen vuur. De natuur kan gelezen worden als een boek. Maar er is ook interactie mogelijk, zoals bijvoorbeeld in magie.

Innerlijke ontplooiing

Verkrijging van kennis – Esoterische kennis kan verkregen worden door eigen inspanning en ervaring.

Imaginatie – Een belangrijke methode voor het verkrijgen van kennis is die van de imaginatie, ofwel het vormen van beelden. Imaginatie wordt gezien als een “orgaan van de ziel” en als een sleutel tot concentratie in magisch werk. Onderscheiden worden passieve en actieve imaginatie. Bij passieve imaginatie, zoals ook bij geleide meditatie, laat men beelden opkomen naar aanleiding van een beschrijving. Bij actieve imaginatie is men geheel vrij om beelden te laten opkomen vanuit een gerichte aandacht. (Ook in de hedendaagse psychotherapie wordt deze methode gebruikt om het bewustzijn de gelegenheid te geven verdrongen inhouden of inhouden uit het onderbewuste te activeren.)

Transmutatie – Transmutatie betreft de ervaring van een grondig proces van transformatie en wedergeboorte. Zo wordt

in de alchemie een spiritueel proces uitgedrukt in termen van dood en wedergeboorte.

Transmissie – Met Transmissie wordt bedoeld de inwijding van een adept door een leraar of door een groep. Door inwijding ontstaat een nieuwe toegang tot esoterische kennis.

Ceremoniële magie – Magie kan inhouden een interactie met het natuurlijke leven, maar ook met het goddelijke leven. Gemeenschappelijke ceremoniën werken daarbij ondersteunend. Sommige esoterische genootschappen praktiseren een vorm van ceremoniële magie.

Gemeenschap

Mysteriëscholen – In vele culturen bestonden er mysteriëscholen (en bestaan er hier en daar nog) die in groepsverband esoterische onderwerpen onderwezen en bestudeerden, en deze kennis strikt binnen de groep hielden.

Verwantschap met andere begrippen

Hieronder volgen enkele relaties met verwante begrippen.

Natuurwetenschappen – Esoterici zien esoterie als een natuurlijke uitbreiding van wetenschap en religie. Omgekeerd is dat niet het geval. Opgedane esoterische kennis berust op persoonlijke ervaring en inzichten. Deze zijn niet op dezelfde wijze overdraagbaar als exoterische kennis. Volgens exoterici bestaan daarom esoterische inzichten enkel in de beleving en fantasie van esoterici. Aanhangers van het materialisme wijzen elke vorm van esoterie per definitie af.

Occultisme – Het woord occultisme komt van het Latijnse *occultus*, dat verborgen betekent. Occultisme is een verzamelbegrip van verschillende praktijken en rituelen die zijn gebaseerd op esoterische kennis, gericht op de werking en beïnvloeding van bovennatuurlijke krachten.

Het woord occultisme wordt echter vaak in een bredere context gebruikt. In de theosofie en antroposofie wordt onder occultisme de esoterische wijsbegeerte verstaan. In het dagelijkse spraakgebruik wordt occultisme ook wel als synoniem van esoterie gebruikt.

Mystiek – In de mystiek wordt gestreefd naar eenwording met het Goddelijk bewustzijn. De nadruk ligt op innerlijke ontplooiing en veel minder op het verkrijgen van kennis van lagen van de werkelijkheid. Deze lagen worden voor het bereiken van het doel als minder relevant gezien. De duiding van beelden is secundair.

In de esoterie bestaat wél een positieve waardering voor de lagen tussen het menselijke en het Goddelijke bewustzijn. Door transmutatie komt men tot een óp- en neergang, in vrijheid, door alle gebieden van de schepping.

Gnosis – Al eerder is aangegeven dat Gnostische bewegingen een dualiteit aanhangen, in tegenstelling tot de meeste esoterische bewegingen. Gemeenschappelijk is echter het belang dat wordt gehecht aan het innerlijke vermogen van de mens om tot kennis en wijsheid te komen.

Theosofie – In de westerse esoterie worden twee perioden onderscheiden binnen de Theosofie.

De eerste periode is die van de “Christelijke Theosofie” in de 17e-20e eeuw, met epigonen als Paracelsus, Boehme, Saint-Germain en Swedenborg. Een aantal inwijdingsgenootschappen was gebaseerd op hun werk. De belangrijkste karakteristieken zijn de driehoek God-Mens-Natuur, het belang van de mythe en de directe toegang tot hogere werelden.

De tweede periode begon met het werk van Blavatsky en geestverwanten waarin een samenhangend beeld wordt geschilderd van esoterische onderwerpen. Bestudeerders groeperen zich in verenigingen en genootschappen.

Religie

Van de meeste godsdiensten kan worden gesteld dat zij deels esoterisch van aard zijn. Binnen veel religies komen dan ook esoterische stromingen voor.

Esoterisch Christendom – Onder de noemer van het “Esoterisch Christendom” vallen veel benaderingen, volgens één of meer van de hiervoor gegeven kenmerken van esoterie.

Bekende benaderingen zijn:

- de hierboven aangegeven “Christelijke Theosofie”,
- de theosofische benaderingen van Besant, Leadbeater, Hodson, Van der Stok en geestverwanten,
- de antroposofische benaderingen van Steiner en geestverwanten,
- en de heropleving van de gnostische benadering na de vondsten bij Nag Hammadi.

Verder lezen

De esoterische literatuur is zeer uitgebreid. De literatuurlijst van het Vrij-Katholiek Instituut voor Educatie www.vkk.nl bevat een aantal standaardwerken. Recent verscheen (Hanegraaff, 2006), met een schat aan zorgvuldig opgestelde beschrijvingen en verdere literatuurverwijzingen.

* * *

Gebruikte literatuur

Hanegraaff (ed.), W.J., *Dictionary of Gnosis and Western Esotericism*, Brill, 2006, geb, 1228 pp, ISBN 9789004152311.

Stuckrad, K. von, *Western Esotericism: Towards an Integrative Model of Interpretation*. In *Religion* 35/2, Elsevier, 2005, pp. 78-97.

Waaijman, K., *Spiritualiteit - vormen, grondslagen, methoden*, Kok Kampen, 2003, 954 pp, ISBN 9789043501859.

Houtsnede van Pam G. Rueter (1906-1998)

De zeer bijzonder bijna-doodervaring van Thomas Benedict Mellen*

Deel 2

In ons vorige nummer van 'Reflectie' 4(4), winter 2007, pagina's 12-15, plaatsten we deel 1 van Mellens beschrijvingen, die we "de reis naar de Andere Kant" zouden kunnen noemen. Dit tweede deel maakt zijn verhaal compleet, onder de titel "de terugkeer naar de aarde". We laten Mellen weer aan het woord...

Ik weet niet hoelang ik in het Licht was, in menselijke tijd. Maar er kwam een moment – toen ik beseftte dat al mijn vragen beantwoord waren – dat mijn terugkeer aanstaande was. Toen ik zei dat al mijn vragen beantwoord waren, bedoelde ik dit letterlijk. Al mijn vragen waren beantwoord. Elk mens heeft een ander leven en moet een reeks vragen oplossen. Sommige vragen van ons zijn universeel, maar ieder van ons onderzoekt op zijn eigen unieke manier het Leven, zoals wij dit noemen. Dit geldt voor iedere levensvorm, van bergen tot aan elk blad van een boom.

En dat is erg belangrijk voor de rest van ons in dit Universum. Want het draagt allemaal bij aan het Grote Plaatje, de volheid van het Leven. Wij zijn letterlijk God die ZichZelf onderzoekt in een oneindige Dans van het Leven. Onze uniekheid versterkt, verbetert al het Leven.

De terugkeer naar de aarde

Toen ik aan mijn terugkeer naar mijn aardse levenscyclus begon, kwam het nooit bij me op dat ik naar hetzelfde lichaam zou terugkeren. Het maakte me niets uit, ik had een volkomen vertrouwen in het Licht en in het levensproces. Toen de stroom samensmolt met het grote Licht, vroeg ik of ik nooit de openbaringen en de gevoelens zou mogen vergeten die ik aan de andere kant had meegemaakt. Er volgde een 'Ja'. Het voelde alsof mijn ziel gekust werd.

Toen werd ik opnieuw door het Licht meegenomen naar het rijk van de trillingen. Het proces werd omgedraaid en ik ontving zelfs meer informatie. Ik kwam thuis en ik ontving lessen over het mechanisme van reïncarnatie. Ik kreeg antwoorden op al die kleine vragen van mij – hoe werkt dit, hoe werkt dat. Ik wist dat ik opnieuw zou incarneren. De aarde is een grote bewerker van energie en het individuele bewustzijn evolueert van het een naar het ander.

Ik zag me voor het eerst als een mens en ik was blij mens te zijn. Door alles wat ik had gezien, was ik al blij een atoom in dit universum te zijn. Eén atoom. Een menselijk deel van God te zijn ... dat is de meest fantastische zegen. Het is een zegen die onze stoutste verwachting overtreft – een menselijk deel van deze ervaring te mogen zijn is overweldigend, schitterend. Elk van ons – wat we ook zijn, verknijpt of niet – is een zegen voor de planeet, zoals we hier zijn.

Terug in mijn lichaam

Dus ik ging door het incarnatieproces en verwachtte als een baby geboren te worden. Maar ik kreeg een les in hoe de indi-

viduele entiteit en het bewustzijn evolueert. Dus ik kwam terug in dit, mijn huidige lichaam. Wat was ik verrast toen ik mijn ogen opendeed. Ik weet niet waarom, want ik begreep dit, maar toch was het een grote verrassing weer terug in mijn lichaam te zijn, terug in mijn kamer met iemand die naar mij keek en hartverscheurend hilde. Het was mijn verzorgster. Ze was al anderhalf uur bij me nadat ze me dood had gevonden. Ze was er zeker van geweest dat ik dood was, alle tekens van de dood waren er – ik was zelfs al aan het verstijven.

We weten niet hoelang ik dood ben geweest, maar we weten wel dat ik na anderhalf uur werd gevonden. Ze had rekening gehouden met mijn wens mijn dode lichaam enkele uren alleen te laten. Zij had een krachtige stethoscoop en veel manieren om de vitale functies te checken. Zij kon bevestigen dat ik echt dood was geweest. Het was geen "bijna"-doodervaring: ik heb de echte dood minstens anderhalf uur ondervonden. Ze had mij dood gevonden: ze controleerde mij met de stethoscoop, mat mijn bloeddruk en hartslag... die er dus niet waren. Toen kwam ik bij en zag het licht buiten. Ik probeerde over-eind te komen om er naar toe te lopen en viel uit mijn bed. Zij hoorde een bons, rende naar binnen en vond me op de vloer.

Toen ik herstelde, was ik heel verbaasd over wat mij was overkomen. In het begin had ik geen enkele herinnering hieraan. Steeds opnieuw gleed ik weg uit deze wereld en bleef maar vragen: "Ben ik in leven?" Deze wereld leek meer op een droom dan die andere. Binnen drie dagen voelde ik me weer normaal, helder, maar toch anders dan in mijn oude leven. Mijn herinnering aan mijn reis kwam later terug. Fouten zag ik niet meer bij de mens, zoals ik die vroeger had gezien. Vóór die tijd stond ik altijd met mijn oordeel klaar. Ik dacht dat veel mensen geschift waren, in feite dacht ik dat ze allemaal verknijpt waren. Maar daar ben ik heel anders over gaan denken.

De kanker was weg.

Ongeveer drie maanden later zei een vriend, dat ik me opnieuw moest laten onderzoeken. Dus ik ging naar het ziekenhuis en liet allerlei scans maken. Ik voelde me echt goed, dus was ik bang om slechts nieuws te krijgen. Ik herinner me de dokter die de eerste en de laatste scans zag en zei: "Welnu, er is niets meer te zien". Ik zei: "Werkelijk, dit moet een wonder zijn?" Hij zei: "Nee, deze dingen gebeuren, het zijn spontane genezingen". Hij deed alsof hij niet onder de indruk was. Maar, het was een wonder en ik was wel onder de indruk, zelfs als ik de enige zou zijn.

De lessen die ik leerde

Het mysterie van het leven heeft weinig te maken met intelligentie. Het universum is helemaal geen intellectueel proces. Het intellect is behulpzaam, het is briljant, maar we gebruiken dit nu te veel, in plaats van onze harten en de wijzere delen van onszelf.

Het centrum van de aarde is deze grote transmuteerder van de energie, zoals je kunt zien in de plaatjes van de magnetische velden van onze aarde. Dat is onze cyclus – het aantrekken van incarnerende zielen, steeds opnieuw. Een teken dat je menselijk niveau bereikt, dat je een individueel bewustzijn begint te ontwikkelen.

De dieren hebben een groepsziel en zij incarneren in groepszielen. Een hert zal altijd een hert zijn. Maar als mens geboren te zijn — of het nu misvormd of een genie is — laat zien dat je op weg bent om naar een individueel bewustzijn ontwikkeld te worden. Dit maakt weer onderdeel uit van het groepsbewustzijn dat mensheid wordt genoemd.

Ik zag, dat rassen persoonlijkheidsclusters zijn. Naties zoals Frankrijk, Duitsland en China hebben ieder een eigen persoonlijkheid. Steden hebben persoonlijkheden, hun plaatselijke groepszielen trekken bepaalde mensen aan. Families hebben groepszielen. De individuele identiteit ontwikkelt zich als onderdeel van een fractal – de groepsziel onderzoekt onze individualiteit. De verschillende vragen die wij allen kennen, zijn zeer belangrijk. Op die manier verkent God ZichZelf – door middel van ons. Je zult je Zelf vinden en je zult God vinden in dat Zelf, want het is het enige Zelf.

Bovendien begon ik in te zien dat alle mensen zielenmaatjes zijn. Wij zijn onderdeel van dezelfde zielopdeling in veel creatieve richtingen, maar zijn toch dezelfde. Nu beschouw ik elk menselijk wezen dat ik ooit zal zien als een zielenmaat, mijn zielenmaat, degene waar ik altijd naar uit heb gezien. Bovendien, de grootste zielenmaat die je ooit zult krijgen ben jezelf.

Wij zijn zowel mannelijk en vrouwelijk. Wij ervaren dat in de baarmoeder en wij ervaren dat in de reïncarnatiestaat. Wanneer je die ultieme zielenmaat buiten jezelf zoekt, dan zul je deze nooit vinden – hij of zij is niet daar. Net zoals God niet ‘daar’ is. God is hier. Zoek God niet buiten jezelf. Kijk in jezelf. Begin aan de grootste liefdesaffaire die je ooit hebt gehad ... met je Zelf. Je zult vanuit hier alles liefhebben.

Ik ben afgedaald in wat jullie misschien de Hel noemen en het was verrassend – ik zag Satan noch Duivel. Mijn afdaling in de Hel was een afdaling in iemands gebruikelijke menselijke ellende, onwetendheid en de duisternis van het niet-weten. Het leek wel een eeuwige ellende. Maar ieder van de miljoenen zielen rondom mij bezaten een klein sterrenlicht dat altijd beschikbaar was. Maar niemand scheen hier aandacht aan te schenken. Ze werden te zeer in beslag genomen door hun eigen pijn, trauma en ellende. Maar, na wat een eeuwigheid leek, begon ik het Licht te roepen, zoals een kind om zijn ouders roept voor hulp.

Toen opende zich het Licht en vormde een tunnel om mij heen en schermde me af voor al die angst en pijn. Zo is de Hel in werkelijkheid. Dus wij leren om elkaars handen vast te houden, om samen te komen. De deuren van de Hel staan nu open. Wij gaan ons met elkaar verbinden, wij houden elkaars handen vast en wandelen samen de Hel uit. Het Licht kwam naar mij toe en veranderde in een enorme gouden engel. Ik zei: “Ben je de engel van de dood?” Het liet me weten dat het mijn “overziel” was, de matrix van mijn Hoger Zelf, een superoud deel van onszelf. Toen werd ik door het Licht meegenomen.

Spoedig zal onze wetenschap de geest kwantificeren. Zal dat niet prachtig zijn? We hebben nu al apparaten die gevoelig zijn voor subtiele energie of geestenergie. De fysici gebruiken deze magneetringen (cyclotrons – red) om atomen op elkaar te

laten botsen en de samenstelling te zien. Ze zijn gekomen tot quarks en charm en al die andere kleinste deeltjes. Welnu, op een dag zullen zij bij dat deeltje komen dat alles bijeenhoudt en ze zullen het God noemen.

Met magnetische ringen zullen ze niet alleen zien wat in een atoom zit, maar ze creëren ook deeltjes. Gelukkig hebben de meeste een kort leven van milli- en nanoseconden. Wij zijn gaan zien dat we óók creëren wanneer we hiermee doorgaan. Ik zal dan ook nooit vergeten dat ik in een gebied kwam waarbinnen een punt bestaat voorbij alle kennis, waar wij de volgende fractal gaan scheppen, het volgende niveau. Wij hebben die macht om te creëren wanneer we ontdekken. En dat is God die zich door middel van ons uitbreidt.

Sinds mijn terugkeer heb ik het Licht spontaan ervaren en ik heb geleerd hoe ik bijna elk moment in mijn meditatie die ruimte kan binnengaan. Ieder van jullie kan dit. Je hoeft hiervoor niet te sterven. Het behoort tot je uitrusting – je hebt hiervoor al je circuits. Het lichaam is een universum van een ongelooflijk Licht. Geest probeert ons niet uit ons lichaam te duwen. Dit gebeurt dus niet. Stop met het proberen God te worden – God wordt jou – hier.

Het verstand is als een kind dat door het universum rent, het vraagt dit en terwijl het denkt schept het de wereld. Maar ik vraag je verstand: “Wat heeft je moeder hiermee te maken?” Dat is het volgende niveau van het spirituele gewaarszijn. Oh, mijn moeder! En plotseling geef jij je ego op, want je bent niet de enige ziel in het universum.

Een van mijn vragen aan het Licht was: “Wat is de Hemel?” Ik kreeg een rondreis langs alle hemels die geschapen waren — de Nirvana’s, de Gelukkige Jachtvelden, allemaal. Ik heb ze bezocht. Het zijn scheppingen van gedachtevormen die we hebben gecreëerd. Wij gaan niet echt naar de hemel – we worden omgevormd, ‘hergebruikt’.

* Met toestemming overgenomen uit “Terugkeer”, 17(4), winter 2006; (tijdschrift rond bijnadoodervaringen en zingeving).

Meningen over Mellen-Thomas:

1 — “In trance blijkt Mellen in staat in microkosmische structuren te kijken, hoewel hij een hyperalert bewustzijnsniveau handhaaft. Het is duidelijk dat hij in staat is verscheidene bewustzijnsocaven te overzien, waarbij hij buitengewone biologische informatie opdoet.” Aldus Dr Lee Pulos, auteur van “Miracles and Other Realities,” voormalig president van de Canadian Society of Clinical Hypnosis en Senior Psycholoog van het Canadese Olympische Team.

2 — “Zijn verhaal is één van de opmerkelijkste die ik in mijn uitgebreid onderzoek naar bijna-dood-ervaringen ben tegengekomen. Het is zeer zeldzaam dat zij die gestorven waren en zijn teruggekeerd, in de toekomst hebben kunnen kijken tot de reikwijdte die Mellen zag. Zijn visie van de toekomst is er een van hoop. Het heeft deelgenomen aan onderzoeken van een belangrijke universiteit, waar hij bijdroeg aan het begrijpen van structuren van genen en chromosoomcodering, terwijl onderzoekers zich het hoofd breken over de vraag hoe hij toegang kon hebben tot deze informatie.” Aldus Dr. Kenneth Ring, Auteur van “Heading Toward Omega; The Omega Project”, “Mellen-Thomas has the big picture.”

3 — “Onder hypnose bleek Mellen-Thomas in staat accurate informatie te geven (en ook te tekenen) over de genetische aard van een zeldzame neuronmusculaire ziekte. Dit heeft me zeer verbaasd. Dit is niet iets waarbij je bedrog kunt plegen.” Aldus Dr. Janice Holden, van de University of North Texas en president van de International Association of Near Death Studies (IANDS).

* * *

Het Liefde-Chakra

Johan Pameijer

Een onvergetelijk beeld: Toon Hermans, alleen op een groot toneel, microfoon dicht bij zijn mond, zingt bijna fluisterend een liedje voor zijn overleden Rietje. De manier waarop hij de microfoon vasthoudt, doet denken aan een tedere omhelzing. Zijn ogen staan vol tranen. Zijn mond proeft de woordjes alsof het snoepjes zijn. De 1200 mensen in de zaal zijn vergeten. Toon waant zich totaal alleen in de ontzaglijke, kosmische ruimte. In deze sfeer van broze intimiteit durft bijna niemand adem te halen. Toon is alleen met Rietje virtueel in zijn armen. “September-me, oktober-me, november-me”, zingt hij in haar oor. Een beeld van liefde, puur en onvergankelijk. Toon, de hogepiester van de humor, celebreert de liefde. Een eenzame, kwetsbare man tijdens de laatste dagen van zijn lange leven, doorgroefd en grijs, maar met een gelukzalige glimlach om zijn lippen.

In mijn beleving groeide dit beeld uit tot een icoon van de liefde. De intense verstilling in de baaierd van werelds lawaai wekte bijna vergeten gevoelens op. Ontroering, medeleven, de intimiteit van een bezonken liefdesrelatie. Een goede helderziende kon het gouden oplichten van het hartchakra aanschouwen: “Mijn borst gloeide en ik zag hoe mijn hart stralend goud begon te glanzen”, schreef de Japanse shinto-priester Hiroshi Motoyama na een experiment met de chakra's. Zijn moeder kon getuigen hoe een gouden licht boven zijn hoofd en bij zijn hart straalde. Liefde, affectie en meelevendheid stimuleren de werking van een geheimzinnig etherisch orgaan, waarvan de meeste geleerden het bestaan niet kennen. Na het opwekken van het hartchakra, de anahata, wist Hiroshi Motoyama, dat hij het vermogen had om psi-energie uit te zenden en om paranormaal te genezen.

Onze materieel economische samenleving heeft de liefde verlaagd tot een ordinair erotisch bindmiddel. Zijn wij vergeten dat de liefdesgod Eros oorspronkelijk helemaal niet het vileine cupidootje was dat zijn pijltjes op het hart van ieder argeloos slachtoffer richtte. Wie weet nog dat Eros een oerkracht was, zoon van Gaia en Chaos, die hemel en aarde verenigde. Eigenlijk gold de oorspronkelijke Eros als de schepper van hemel en aarde. Hij installeerde de liefde in de harten van de oergoden Gaia en Uranos, zodat hemel en aarde tot de huidige dag de liefde bedrijven en Moeder Aarde bevrucht raakt. Daaraan dankt onze Eros zijn bedenkelijke reputatie als de stimulator van de erotiek.

Mens, ken uzelf

Wel kwam met Eros de liefde op aarde. De oergod Eros was de liefde. God is liefde. Wij kennen deze grondregel uit onze eigen bijbel. “Alzo lief heeft God de wereld gehad dat hij zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat eenieder die in hem gelooft, niet verloren ga, maar eeuwig leven hebbe.” En Jezus, de eniggeboren Zoon: “Hebt uw naasten lief als uzelf. Ja hebt zelfs uw vijanden lief.” Deze grondwaarheid wordt ons ingezeept: liefhebben, jezelf, je naaste, je vijanden, hemel en aarde. Op een fries van de Apollotempel in Delphi stond het al ingekerfd:

“Mens, ken uzelf” en in de gnostische geschriften wordt onomwonden geleerd: “Wie zichzelf niet kent, weet niets.” Zelfkennis is godskennis en wie God kent, kent de Liefde.

Na deze excursie langs de velden is het goed om de oorsprong van de liefde na te speuren. Wat is de bron van de liefde. God, ja God, maar wat of wie is God? In deze tijd van scepticisme is de levende God verdreven naar de periferie van de spiritualiteit. God bestaat niet, wordt gezegd. Wel wordt geloofd in “iets”. Het “Ietsisme” is in. Dat werd de paus van Rome te veel. God is geen energie, liet hij verontwaardigd publiceren. Maar tegenwoordig lijkt de wetenschap God zowaar op het spoor, groter en machtiger dan wij in onze stoutste dromen konden voorzien.

Het grensverleggende boek van Lynn McTaggart, “Het veld”, komt tot de slotsom dat de wetenschap bezig is om het bestaan van God te bewijzen. “In plaats van God naar het rijk der fabelen te verwijzen, begon de wetenschap voor het eerst zijn bestaan te bewijzen door aan te tonen dat er een hoger, collectief bewustzijn bestaat. Niet langer hoeven er twee soorten waarheid te zijn: de waarheid van de wetenschap en de religieuze waarheid. Er kan een uniform wereldbeeld ontstaan.”

God is Bewustzijn

Talrijke geleerden, fysici, biochemici, kosmologen, microbiologen zijn eensgezind op het idee gekomen wat God is. God is Bewustzijn, want Bewustzijn is het primaat van de schepping. Het onmetelijke universum en misschien wel alle parallelle universa in een oneindig aantal dimensies kan niet door bloot toeval uit een goddelijke mouw zijn geschud. Het ontstaan ervan is een bewuste daad van een alomvattend Bewustzijn: en noem dat bewustzijn zoals je wilt, Allah, Brahman, het Tao, de Alvader, de Oergrond of gewoon met de soortnaam God. De paus had gelijk. God is geen energie: God maakt energie!

Het lokaliseren van het nulpuntenergieveld, “het veld” zeggend, is een doorbraak van jewelste geweest. Shelldrake sprak van de morfogenetische velden, Ervin Laszlo noemt het ‘t Akasha-veld, de Arnhemse cardioloog Pim van Lommel verklaart er het mysterie van de bijna-doodervaringen mee. De grote onderzoekers van de hondsmoeilijk te begrijpen kwantumfysica werden haast gedwongen tot de aanname van een kosmisch veld, waarin alles wat ooit werd gedacht, gevoeld en gedaan als in een archief lag opgeslagen. Het wereldbeeld van nu ziet er tegenwoordig heel wat anders uit dan honderd jaar geleden toen men dacht, dat alles in tijd en ruimte gevangen zat. Heden ten dage erkent men het bestaan van non-lokaliteit, een realiteit waar ruimte en tijd geen enkele invloed meer hebben.

De chakra's

Voor ons eenvoudige mensen ligt de toegang tot deze werelden van bewustzijn en wording in de chakra's. De zeven voornaamste chakra's, gelegen in het etherische veld rondom het lichaam, ontvangen hun energie uit het kosmische veld (van God zou je kunnen zeggen) en geven die door aan de endocriene klieren,

die op hun beurt de productie van hormonen regelen. Dat alles wordt uitgewerkt door de 100 triljoen cellen van ons lichaam, die de ontvangen informatie al communicerend met elkaar chemisch en elektrisch verwerken en distribueren. En dit alles om de mens in stand te houden naar lichaam en ziel.

Daarmee naderen we onze bestemming: het hartchakra. Dat orgaan, goud oplichtend als het wordt geactiveerd, is het verdeelstation van de liefdesenergie, die heel de schepping in stand houdt. “Waarom is de liefde zo moeilijk te vinden als ze zo eenvoudig is”, vraagt Anodea Judith zich af in het standaardwerk over Chakra-psychologie. Een hartenkreet in een wereld vol geweld. Terecht beklaagt ze zich over de ongewoelheid van het hartchakra bij veel mensen. Dat orgaan, zo onmisbaar voor een betere verstandhouding tussen mensen, slaapt nog bij velen. Alle energie wordt opgeslorpt door een overactieve miltchakra, het flonkerend juweel dat ons een gevoel van eigenwaarde geeft, maar tevens het ik-gevoel stimuleert. Het hartchakra leert ons juist om dat ik-gevoel te overstijgen en naar het hoger Zelf op te stijgen. Anodea Judith noemt dit chakra poëtisch de regenboogbrug en zij schrijft: “Door de Regenboogbrug, die hemel en aarde met elkaar verbindt, over te steken, verbinden we afgescheiden delen van de wereld bewust opnieuw met elkaar.”

De Big Bang

Terug naar het bewuste primaat van de schepping. Ooit in de voorwereldlijke non-lokaliteit van het Niets sprong de Big Bang tevoorschijn. Een enorme geluidloze explosie in een domein zonder geluidsdrager. Drie seconden na de klap, zo delen de geleerde kosmologen ons mee, ontstonden materie en... antimaterie. Onmiddellijk na de klap voltrok zich de scheiding van de openbaring. De gnostische Sophia maakte zich los van de Alvader.

Sophia, in haar geopenbaarde hoedanigheid Achamoth genaamd, kreeg berouw en ging op zoek naar de Vader. Uit nieuwsgierigheid, zo wordt gezegd, maar wij weten wel beter. Zij zocht hem uit liefde. De liefde voor de Vader was haar ingeschapen, zoals bij hem de Liefde voor haar en zijn eniggeboren Zoon (de schepping) van oorsprong af aanwezig moet zijn geweest. De oorspronkelijke aantrekkingskracht van de geschapen wereld voor haar schepper, de Vader van het Al, vertaalde zich uiteindelijk in de liefde van mens tot mens.

Terugkeer

Elk mens voelt in zijn diepste wezen het verlangen tot terugkeer. Elk mens lijdt in zijn collectief onbewuste aan het gescheiden zijn van de goddelijke Alvader. Elk mens streeft onbewust in al zijn werken naar hereniging. Dat is de innerlijke drijfveer tot alles wat wij ondernemen. Helaas hebben wij de wortels van onze maatschappelijke bezigheden uit het oog verloren en vertalen wij alles in termen van economie en politiek. Ons materialisme, een erfenis van Isaac Newton en René Descartes, verblindde ons voor ons ware levensdoel, daarbij een flink handje geholpen door kerkelijke autoriteiten, die de mythe van Christus tot platte geschiedenis vervalsten.

Bewustzijn, het primaat van het universum, devalueerde tot een vergrote menselijke afbeelding, een God op een wolk die zijn positie allang verloren is. Die God bestaat niet, roepen vele mensen in koor. Maar wij bewaren de beelden ‘in ons hart’, die ons herinneren aan de brugfunctie van het liefdechakra. Christus aan het kruis, de Godheid verkleind naar mense-

lijke maat, aan een martelpaal, terwijl dit beeld juist herinnert aan het teken van de liefde (Christus) op het hart van het kruis, de snijpunten van de beide balken.

Barbara Ann Brennan, een van de meest gerespecteerde helderzienden van het westelijk halfrond, een vrouw met een kritisch wetenschappelijke geest die zij ontwikkelde toen zij fysica aan de NASA was, kenner van de kwantumfysica en volledig op de hoogte van de hedendaagse wetenschap, deze vrouw heeft de grote betekenis van het hartchakra herkend.

De zeven grote chakra's, aan de voor- en achterzijde van het lichaam gelegen, ontvangen uit het kosmische veld fysieke, psychische en spirituele energieën, nodig om het psycho/fysieke organisme dat wij tussen geboorte en dood met ons meedragen, in harmonie te brengen of te houden.

Temidden van de zeven, de drie fysieke chakra's en de drie spirituele chakra's, neemt het hartchakra een centrale positie in. Dit pastelkleurige orgaan staat open voor de “terugkeer”-energie die zich in onze wereld vertaalt als liefde voor de medemens, voor de natuur, voor God en voor het hoger Zelf, ook wel de Christus-in-ons genaamd. Een geopend hartchakra roept intense liefdegevoelens in ons wakker die wij kunnen richten op een naaste. Dan ontvlamt een energie in ons die kan overslaan op de hele mensheid, de totale schepping. Als dat gebeurt, komt het voorhoofdchakra in het geweer, het hogere liefdechakra, dat samenwerkend met het hart, vooral gericht is op de liefde voor God en zijn universele creatie.

In het tegenwoordige stadium van evolutie bevinden we ons op de overgang van het miltchakra met zijn ego-gevoel naar het hartchakra met zijn gevoel voor de medemens. In steeds meer mensen wordt het hartchakra geactiveerd. Een toenemend aantal stervelingen wordt zich bewust van de onsterfelijkheid van de ziel, die een uitstraling is van een kosmisch beginsel. Miljoenen mensen merken dat God niet ergens in de verre buitengewesten verblijf houdt in een kosmische woning, maar dat hij heel intiem het individuele hart bewoont.

Het holistische universum, ook een verworvenheid van de moderne wetenschap, weerspiegelt zich in elke cel. Wij dragen het universum in ons en als consequentie van die kennis dragen wij eveneens het goddelijke Bewustzijn in ons. De aantrekkingskracht tot deze verborgen entiteit is ons aangeboren. Hoevel wij die doorgaans projecteren op een medemens. In de liefde voor man, vrouw, kinderen, vrienden, verwanten ervaren wij overdrachtelijk de aanwezigheid van de godheid.

Oudejaarsnacht

Het ontroerende beeld van Toon, zingend voor zijn onsterfelijke geliefde, groeide in mijn beleving meer en meer uit tot een religieuze manifestatie. Toen mijn eigen Rietje onlangs overging naar een hoger leven, kon ik mij volledig in zijn hoopgevende verdriet inleven. Op de grens van het oude naar het nieuwe jaar nam ik het portret van mijn Riet op schoot en ik vertelde haar wat ik voor haar voelde. Toen sloeg de klok twaalf en buiten barstte de hel van het vuurwerk los. Binnen was het stil en in het intieme samenzijn met de ziel van mijn geliefde hoorde ik het november-me en december-me van Toon, het signaal dat hij over de grens van de lichamelijke dood heen haar hand vasthield. Ik stelde mij voor hoe het gouden licht van onze hartchakra's op dat middennachtelijke uur ineenvloeide tot een stralende gloed van liefde, warmte en perspectief.

* * *

Over de gezangen en liturgische muziek van de VK-Kerk

✠Frank

I. De gezangen

Het zingen van hymnen en gezangen vormt een belangrijk onderdeel van de liturgische eredienst; het is niet alleen de muziek, ook is het de tekst die aan het gezang waarde geven. Daarbij speelt de organist vanzelfsprekend een bepalende rol in de ondersteuning van het zingen, maar ook in orgelstukken en -improvisaties tijdens de erediensten.

Voor de gezangen wordt grotendeel geput uit de *Liedbundel van de VKK*¹, 1992 (met 206 gezangen) en – in veel bescheidener mate – uit een kleine Arnhemse bundel, 1992 (met ruim 20 gezangen). Een van de gezangen, *Het leven is een krijgsbanier*, was aanleiding een beschouwing te geven die handelt over het menselijk leven en lijden².

Het betreft een Oudhollandse tekst van midden 19de eeuw, op muziek gezet in een wat latere periode; maar echt Oudhollandse teksten komen nauwelijks nog voor, want die worden nu praktisch niet meer verstaan. Wel dateert de muziek – dus niet de tekst – van veel van de gezangen in de huidige bundel uit die 19de eeuw (ca. 40) en een wat kleiner aantal uit de twee daaraan voorafgaande eeuwen. Een enkele is gezet op een gregoriaanse melodieline, in het bijzonder de hymnen gewijd aan de H. Geest, het *Veni Creator*.

Gezangen hebben in feite maar een beperkte levensduur: enige tientallen jaren, gelukkig met uitzonderingen van veel langere perioden. De taal van de verzen veroudert – sommigen van ons zullen bijvoorbeeld moeite hebben met het genoemde Oudhollands lied – maar ook de gedachten daarin verborgen,

of zo u wilt, de theologie achter de liedteksten, verandert. En de muziek zelf.

Hierna wil ik verder ingaan op de vk-gezangen en op enkele aspecten van de liturgische muziek van de vk-erediensten. Hieraan is ook eerder in Reflectie al enige aandacht besteed³.

Aanspreekbaarheid van gezangen

Gezangen zullen alleen ingang vinden wanneer zowel de tekst als de muziek aanspreekt. En dat kan alleen blijken door ze te zingen. Maar niet iedere kerkgemeente waagt zich gemakkelijk aan een nog onbekend lied, en dus vinden nieuwe gezangen moeilijk ingang.

De commissie, begin jaren '90, voor het samenstellen van een nieuwe liedbundel, heeft toen gezangen uit het leidboek van 1960 niet meer willen handhaven; ze werden afgekeurd op tekst, of op muziek, of op beide. Dat had ook anders gekund door 'goede' muziek te gebruiken voor een andere tekst; of een goede tekst op andere muziek. Het bleek nauwelijks mogelijk zó te doen. Vele liedbundels van de Nederlandse kerken⁴ werden door de commissie doorgenomen, ook de Engelse en een Deense lutherse bundel. Dan valt op hoe veel gezangen de Kerken gemeen hebben, en hoe toch enkele, vele eeuwen oude gezangen zeer fraai zijn, ondanks de statige, maar wel verstaanbare taal; en ook hoe anglicaans de vk-liedbundel is! Dat laatste wisten we natuurlijk al; het is te verklaren door haar ontstaansgeschiedenis. De commissie heeft maar zeer spaarzaam gebruik gemaakt van de liedbundels van andere Kerken; dat zou m.i zeker veel ruimer hebben gekund, in het bijzonder daar waar de liedteksten het vk-gedachtegoed ondersteunen. Toch werden er ca. zestig nieuwe gezangen toegevoegd, deels van eigen toon- en tekstdichters (en ca. 40 niet meer opgenomen).

In de latere Arnhemse aanvullende bundel (2002) is onder meer al gebruik gemaakt van rk. tekstdichters, zoals Henk Jongerius en Huub Oosterhuis (met melodieën van Bernard Huijbers). De gezangen van deze twee laatste genoemden zijn zeer populair geworden, ook in het buitenland en buiten rk-kringen, maar sommigen verzuchtten dat het Godshuis een Oosterhuis is geworden En daarin is begin 2001 van hogerhand ingegrepen. Het bisdom Roermond heeft een nieuwe gezangenbundel doen uitgeven, *Laus Deo* (Gode lof), die helemaal 'Oosterhuis-Huijbers-rein' is gemaakt. De theologie van hen is blijkbaar niet 'rooms' genoeg met een te nieuwe kijk op Kerk, God, en Bijbel. Ongeveer in dezelfde tijd verscheen van het Vaticaan het *Liturgiam authenticam* – zie hierover meer onder de kop De taal in de eredienst, in dit artikel – : alle liturgische teksten en gebeden dienden letterlijk te schoeien op de Latijnse leest, ter beoordeling van Rome. Dus geen vrije vertalingen, laat staan vrije teksten.

Naar een Houtsnede van Pam G. Rueter

Om een indruk te geven wat 'Rome' niet welgevallig is, volgt hieronder een lied van Oosterhuis, met muziek van Huijbers (drie verzen met refrein), opgenomen in de kleine Arnhemse vk-bundel waarin ook de daarop volgende vier gezangen staan :

**Houd mij in leven, wees Gij mijn redding,/ steeds weer zoeken mijn ogen naar U.*

Omdat Gij zijt zoals Gij zijt:/ zie naar mij om en wees mij genadig,/ want op U wacht ik een leven lang.

** Houd mij in leven, wees Gij mijn redding,/ steeds weer zoeken mijn ogen naar U..*

Zijt Gij het, Heer, die komen zal,/ of moeten wij een ander verwachten?/ Heer, mijn God, ik ben zeker van U.

** Houd mij in leven, wees Gij mijn redding,/ steeds weer zoeken mijn ogen naar U.*

Gij geeft uw woord aan deze wereld,/ Gij zijt mijn lied, de God van mijn vreugde,/ naar U gaat mijn verlangen, Heer.

** Houd mij in leven, wees Gij mijn redding,/ steeds weer zoeken mijn ogen naar U.*

En nog een gezang (twee verzen) van dezelfde tekstdichter, maar met muziek van A. Omen:

Licht dat aanstoot in de morgen, / voortijdig licht waarin wij staan / koud, één voor één, en ongeboren, / licht overdek mij, vuur mij aan. / Dat ik niet uitval, dat wij allen / zo zwaar en droevig als wij zijn / uit elkaars genade vallen / en doelloos en onvindbaar zijn.

Alles zal zwichten en verwaaien / wat op het licht niet is geijkt. / Taal zal alleen verwoesting zaaien / en van ons doen geen daad beklijft. / Veelstemmig licht, om aan te horen zo - / lang ons hart nog slagen geeft./ 'Liefste der mensen, eerstgeboren / licht, laatste woord van Hem die leeft.

Ook de volgende drie gebeden van mgr. Adriaan Vreede ⁵ zijn op bestaande muziek gezet:

Heer, ik voel U in mijn wezen / Heer, ik voel U in mijn hart./ Heer, ik voel mij als genezen,/ Heer, verdwenen is mijn smart. Zijt Gij dan, Heer in mij verzezen./ Of ben ik in U opgestaan./ Hoe dit ook zij, God zij geprezen/ voor het wonder dat Hij heeft gedaan.

Eenmaal zal ik U bereiken../ Eenmaal kniel ik aan Uw voet./ Eenmaal zal ik U gelijke. / Eenmaal, Heer, wordt alles goed.

Stap voor stap in heil'ge stilte/ komt Gij nader uit de nacht,/ daalt Gij nader uit de hoge/ tot de mensheid, die U wacht. Tastend zoeken in het duister / wij uw heilig Aangezicht. / Tot gij in uw lieflijk kerkfeest, / Heer, ons brengt het hemels licht. Immer als het licht der wereld/ straalt Gij in verborgenheid. / Immer op 't kerksfeest eerst doorleven / wij uw Tegenwoordigheid.

De oorspronkelijke, eerste Engelse gezangen van de Liberal Catholic Church (LCC) werden gepubliceerd in 1921: *The St. Alban Hymnal* ⁶. Ze zijn voor het merendeel geselecteerd en

samengesteld door mgr. C.W. Leadbeater. Daarbij is gebruik gemaakt van *Hymns Ancient & Modern* (1861) ⁷, de eerste in Engeland verschenen verzameling van kerkgezangen, zoals dat kort daarvoor, in 1854, gebeurde in Duitsland met het *Deutsches Evangelisches Kirken-Gesangbuch*. Sindsdien zijn gezangenbundels meer en meer gebruikelijk geworden; zo is de eerst lcc-bundel, een halve eeuw later uitgekomen (1921).

Dat voor de Nederlandse vkk-gezangenbundels zo weinig gebruik gemaakt is van de lcc-gezangen hangt direct samen met de taal: het Engels laat zich niet gemakkelijk in 'dichterlijk' Nederlands vertalen. En zelfs wanneer het in gewoon Nederlands zou zijn, dan nog moet het 'passen' op de muziek. Vandaar dat voor de Nederlandse vk-bundel eerder geput is uit liedbundels van de Nederlandse Kerken.

2. De muziek van de H. Mis en andere diensten

Evenals de gezangenbundel is de muziek van de H.Mis en andere liturgische diensten samengesteld in het begin van de jaren '20, voornamelijk door mgr J.I Wedgwood. Daarbij is geput uit de liturgische muziek van zowel de Anglicaanse als de Rooms-Katholieke Kerk in Engeland. In de H. Mis, en ook in de Vespers en de Prime, zijn nog typisch gregoriaans melodische wendingen te herkennen. Zo is in de H. Mis het Kyrie, en natuurlijk het *Ite missa est*, ontleend aan de rk-kerkmuziek, omdat het praktisch gregoriaanse muzieklijnen betreffen. Alleen van het *Gloria in Excelsis* zou C.W.Leadbeater de componist kunnen zijn, gezien een aantekening in één van de oude orgelmuziekboeken van de VKK. Wel wordt zijn naam vermeld als (mede)tekstdichter van diverse gezangen van de eerste Saint Alban Hymnal.

Aan de oorspronkelijke vk-liturgie (1919) is gewerkt door C.W.Leadbeater en J.I.Wedgwood, maar de muziek is zeer waarschijnlijk van de hand van laatstgenoemde bisschop. Hij studeerde theologie en promoveerde aan de Universiteit van Parijs aan de faculteit voor Muziekwetenschappen (met een proefschrift over orgelpijpregistratie). Bovendien was hij een van de organisten van de Oude Kerk van York Minster. Het is dus waarschijnlijk, dat hij verantwoordelijk is geweest voor de vk liturgische muziek. Er zijn ook hierin vele Anglicaanse in-

vloeden te vinden en complete hymnen uit de Anglicaanse traditie, onder meer het *Adoro Te* ('Innig aanbidden we uw verborgen pracht') uit *Hymns Ancient & Modern*, gecomponeerd door W.H. Monk (1823-1889), maar met een geheel andere, fraaie tekst van H.F. Lythe (1793-1847). Het betreft *The evening of Life* ⁸:

*Abide with me; fast falls the eventide;
the darkness deepens; Lord, with me abide;
when other helpers fail, and comforts flee,
help of helpers, O abide with me.*

De tekst van het *Adoro Te* kan ook heel goed gezongen worden op een aantal andere melodieën met eenzelfde 'karakter'. ⁹

Dan verder - het *Adeste Fideles* ('O komt, gij getrouwen, ...') komt uit een Engels hymn boek¹⁰. Deze tekst wordt gevolgd in de vk-liturgie, met in het eerste vers in plaats van 'born the King of angels', nu 'monarch of the angels'. In de volgende verzen zijn echter alleen de beginregels gehandhaafd: 'God uit God, Licht van Licht'; 'Zing, 'Eng'len koren,' voortgezet met eigen dichtregels. Ten slotte het laatste vers: 'Here, wij groeten U, ...'

Het *Adeste Fideles* wordt in de hymnenboeken gerangschikt onder Kerstgezangen en niet als een liturgische hymne.

Ook het *Tantum Ergo* ('Daarom eren, voor hem buigend, ...') in het H. Lof, direct na de uitstelling van het allerheiligste Sacrament, stamt uit diezelfde Anglicaanse, 19de eeuwse koortraditie; wat op zich wel te verwachten is natuurlijk. In dit geval betreft het een hymne voor de Paastijd¹¹ en dus evenmin als een liturgische hymne.

Mogelijk voor sommigen ook interessant, is de Engelse tekst voor Pasen hier te laten volgen, die natuurlijk totaal anders dan die in het H. Lof ('Therefore, we, before him bending, ...'):

*Now my soul, thy voice upraising,
Tell in sweet and mournful strain
How the Crucified, enduring
Grief and wounds, and dying pain,
Freely of his love was offered,
Sinless was for sinners slain.*

Het Gloria, direct na het Kyrie, is ook uit de Anglicaanse traditie, maar zoals al verondersteld een compositie van mgr C.W. Leadbeater. Ieder, vertrouwd met de vk H. Mis, kent wel die hymne "met een grote omvang in toonhoogten": van de lage c tot de hoge f. Jaren geleden wist een van onze priesters van het eerste uur, de latere bisschop Louis van Hoogenhuyze, te vertellen dat mgr Wedgwood vele vergeefse pogingen heeft gedaan dat Gloria te verbeteren, of andere muziek ervoor te vinden.

We kunnen verder nog wijzen op de invloed van de Anglicaans/Gregoriaanse traditie op onze liturgische muziek: de melodie van de tweede psalm uit de Prime blijkt te zijn die van psalm 114, wel bekend de Psalm van David¹². Hij wordt gezongen op de tonus peregrinus, een kerktoonsoort anders dan de gebruikelijke acht kerktoonsoorten of psalmtönen. Letterlijk betekent tonus peregrinus dan ook 'vreemde toonsoort'. Het is een kerktoonsoort die uitsluitend gereserveerd werd voor psalm 114 'In exitu Israel de Aegypto, domus Jacob de populo barbaroi' (Toen Israel wegtrok uit Egypte). Hij heeft een prachtige melodiëlijn gekregen, zoals het gregoriaans die ook kent, onder meer het *Veni Creator* (vk gezang 71 en 76).

Psalm 114 wordt nergens (in de gezangenbundels mij bekend) als gezang opgenomen; met vele andere psalmen is dat wel zo, bij voorbeeld Ps 23 (De Heer is mij herder).

Wat de tekst betreft van de tweede psalm uit de Prime (*In de morgen, Heer, zult Gij mij/ne stemme horen: 's morgens zal ik/ opzien tot U*), die is natuurlijk totaal anders dan Ps 114 waar het dus gaat over de uittocht uit Egypte.

3. De taal in de eredienst en nader over de Vaticaanse richtlijn

Deze Vaticaanse richtlijn (2000) over het gebruik van de taal in de eredienst heet 'Liturgiam Autenticam', waarover eerder hierboven als iets is gezegd.

Daarin wordt voorgeschreven dat vertalingen zo dicht bij de Latijnse, Romeins liturgische grondtekst dienen te blijven. Een voorbeeld: het *Et cum spiritu tuo* (door de VKK correct in vertaling weergegeven als 'En met uwe geest'), maar door anderen bij voorbeeld met 'Evenzo met u': dat kán niet meer. Het Vaticaan, of paus Johannes Paulus II, maakte zich zorgen over de 'geloofstaal'. Daarmee wordt de grote waarde van sacrale taal beklemtoond, zoals bij de Mis sprake is of was van een andere, sacrale taal dan in het profane, dagelijkse leven.

Daar is m.i. veel voor te zeggen, maar wanneer de verstaanbaarheid van de andere, sacrale taal verloren zou zijn gegaan, dan is de grens overschreden. De taal is geen werkelijk openbarend of scheppend symbool meer en verliest elke zin en betekenis. Zoals iemand het eens beschreef: 'Er is een nauw verband tussen onze taal en onze waarneming van de werkelijkheid in die zin dat wij de werkelijkheid waarnemen door middel van de taal en de daarin gevormde begrippen'. Ook daar is m.i. veel voor te zeggen. Betekent dat niet dat als onze waarneming van de werkelijkheid door dieper en beter inzicht verandert, ook de taal moet veranderen? Gebeurt dat niet, dan 'dekt' de taal – in dit geval de sacrale taal – die nieuw of anders ervaren werkelijkheid niet meer. De taal moet dan veranderen. Maar dat houdt niet in dat dat dan een profane taal moet zijn. Hoe moeilijk is dat alles!

Velen van ons willen om boven ingegeven redenen niets aan de taal van onze liturgische diensten (in het bijzonder die van de H. Mis) veranderd zien, en willen (?) nieuwkomers die niet vertrouwd zijn met die taal wel 'inwijden'. Dat kan wel eens mislukken vanwege de mogelijke samenhang met een andere waarneming van de werkelijkheid. Daartegen in kan naar voren worden gebracht, dat de werkelijke werkelijkheid eeuwig is en dus onveranderlijk. Maar toch, de sacrale taal is niet eeuwig en daarmee tijdgebonden, en dus voor volgende generaties inboet aan verstaanbaarheid.

Deze gedachtegang is niet een pleidooi om direct ook onze liturgische teksten aan te passen; daarvoor is de kloof m.i. tussen taal en waarneming nog te klein. Maar enige aanpassing van die liturgisch taal is mogelijk toch wel zinvol.

In dit verband kan vermeld worden dat binnen de Anglicaanse Church of England sterk verzet is gekomen tegen het in 2000 uitgekomen – voor mij nog onbekende – gebedenboek *Common Worship*, als opvolger (of in ieder geval als alternatief gezien) van het ook sterk bekritiseerde *Alternative Service Book* uit 1980. Het alternatief voor het drieëneenhalve eeuw (!) oude *Book of Common Prayer* (uit 1662!).

Hoe moeilijk is dat alles, om dat verband tussen taal en werkelijkheidswaarneming levend te houden!

Ten slotte

De beide eerste bisschoppen hebben de VKK een liturgie en een verzameling gezangen nagelaten waarmee – ondanks de verschillende bronnen waaruit daarbij is geput – een harmonisch en samenhangend geheel is ontstaan. Binnen het kader van de grote, traditioneel liturgische structuren kan hieraan toch wel worden toegevoegd en, binnen grenzen, eigentijdser worden verwoord – op grond van voorstellen van een ieder. En dat kan een verrijking betekenen van de vk erediensten; het werk van de huidige liturgie- en orgelcommissies draagt al bij in deze richting.

Moge dit artikel de lezer uitnodigen op muzikaal of andere gebied bij te dragen aan de schoonheid en veelkleurigheid van onze gezongen erediensten, Ad Majorem Dei Gloriam.

* * *

Verwijzingen

1. De vorige liedbundel dateert van 1960 (185 gezangen)
2. Het leven - voorbij het lijden, een beschouwing onder deze titel geplaatst elders in dit nummer
3. De Vrij-Katholieke Kerkmuziek en De gezongen liturgie in Reflectie nr 1, 3, voorjaar 2006, p. 24 resp. p. 25.
4. De liedbundels van de Nederlandse kerken waaruit voornamelijk is geput, zijn: rooms katholieke Gezangen voor liturgie (1984), Oud-Katholieke Gezangboek (1990/2006) en reformatorisch Liedboek voor de kerken (1973). Nu zou er nog aan toegevoegd hebben kunnen worden de Evangelische Liedbundel (1999), al 'passen' de gezangen uit deze laatstgenoemde bundel vaak minder goed in het vk gedachtegoed.
5. Uit Morgengebeden (1947), waarvan enkele gebeden zijn opgenomen in In gebed - bidden, het Onze Vader en andere gebeden, VK uitgeverij (2002).
6. The St. Alban Hymnal, compiled for the use of the Liberal Catholic Church (1921). De 2e druk (1928) van de hymnal omvatte 536 gezangen.
7. Hymns Ancient & Modern (1861). De latere edities hiervan zijn genoemd: Hymns Ancient & Modern Revised (1950), en de mij bekende laatste (?) heet: Hymns Ancient & Modern New Standard (1984), met een 2e druk in 1990.
8. The Evening of Life komt nu nog voor als hymn 13 in Hymns Ancient & Modern, New Standard, 2e druk 1990.
9. Het Adoro Te zou ook gezongen kunnen worden op muziek van E.J. Hopkins (1818-1901), H. Lawes (1596-1662), O. Gibbons (1583-1625), W. Maler (1917-1982) of van E. Routel (19117-1982), allen zijn componisten uit de Anglicaanse traditie en zal goed passen in de huidige vk Mismuziek.
10. De muziek van het Adeste fideles is van J.W. Wade (1711-1787) en de 18e eeuwse Latijnse tekst van een onbekende tekstdichter werd vertaald door F. Oakeley (1802-1880).
11. Een hymne van Samuel Webbe (ca. 1740-1816) op tekst uit het Latijn vertaald door H.W Baker 1821-1877) voor de Paastijd.
12. Psalm 114 is te horen op de cd The Psalms of David, door het Choir of King's College, Cambridge o.l.v. David Willcocks

Vorig jaar verscheen bij Ankh-Hermes de treffende, ontoerende gedichtenbundel "Een woord in de wind. Verzamelde gedichten van Hein Stufkens. Deze jubileumbundel verscheen vanwege de zestigste verjaardag van schrijver van vele boeken rond zinging en spiritualiteit. De bundel bevat gedichten uit de acht gedichtenbundels die hij publiceerde evenals verzen van zijn hand. Zijn gedichten worden vaak gebruikt bij gebeurtenissen als geboorte, huwelijk of overlijden, terwijl een aantal van deze verzen ook bekend werd in liedvorm. Zijn gedichten sluiten nauw aan bij de beleveniswereld van veel VKK'ers. In deze Reflectie twee gedichten van zijn hand.

Wij die onszelf verharden

(Melodie: ik wil mij gaan vertroosten)

Wij die onszelf verharden,
Verzwegen wie wij zijn:
Verduisterden, verwarden,
verdwaald in schone schijn,
wij die ons geld, ons leven
verkozen boven al –
wie zal er om ons geven,
of kennen ons getal?

Diep in ons hart verraden
woont licht van eeuwigheid,
En al wat wij aanbaden
Blijkt schaduw, verleden tijd.
Wat zou ik dan verlangen
dan, koste wat het kost,
niet meer te zijn gevangen:
kind van dat licht, verlost.

Voor een gestorvene

Je bent een verre vogel nu
En trekt naar lichter oorden.
Ik gaf je graag nog zoveel mee
Maar vind bijna geen woorden.

Ik dool over het land dat jij verliet.
In de vijver wuift het riet en
alle bloemen bloeien nu om niet –
mijn God, zeg me dat je ze ziet.

Je lichaam heb ik aan de aarde moeten geven.
Toch is het soms alsof je naast me staat
En met me door het huis en langs het tuinpad
gaat.
Alsof je niet vertrok, maar anders bent gebleven.

Maar 's avonds op het erf, onder de kastanje,
Vind ik weer geen spoor van je en mis ik je
Weer mateloos, tenzij ik naar de sterren kijk
En met mijn hart tot in de hemel reik

Het Leven – Voorbij het Lijden¹

*Het leven is een krijgsbanier
door goed' en kwade dagen
Gescheurd, gevlekt, ontvallen schier
kloekmoedig voorwaarts dragen.*

*Men tuimelt wel en wonden krijgt
men dikwijls, dicht' en diepe;
't en vlucht geen weerbaar man die strijdt
of hem de dood beliepe.*

*Het leven is geen vreed' alhier,
geen wapenstilstand vragen.
Het leven is de kruisbanier
tot in Gods handen dragen².*

Dit gedicht van Guido Gezelle (naar Mt 5:11-12), op muziek gezet door Julius Röntgen, dateert van 1892 en verscheen ter gelegenheid van de inhuldiging van een vaandel van de Kortrijkse 'Jeune Garde Catholique'. De titel was 'Het leven'.

De eerste gedachte die oprijst bij het lezen van dit gedicht is: wat een prachtig beeld van het leven wordt hier opgeroepen – een vergelijking met een krijgsbanier, gezien het feit dat het leven een voortdurende strijd is. Tijdens de tocht door het leven raakt 'ons vaandel' gescheurd, gevlekt; 't ontvalt ons bijna, en toch ... kloekmoedig voorwaarts dragen. Doorgaan met je leven. Niet blijven liggen; opstaan en verder trekken. "Er zijn goede en kwade dagen", zegt Gezelle, en in een gedicht, 'Blijdschap' geeft hij weer, dat er ook blijde dagen zijn in het leven, al zijn het er wel weinig!

Guido Gezelle, gekend om zijn liefde tot de natuur, zijn humor, zijn fijne taalgevoeligheid – een gaaf mens, een groot dichter, maar ook een priester, een vroom en goed priester. Dat beroep bracht hem in contact met heel veel mensen, en daar lag nu net de moeilijkheid. Zonder mensen zou hij willen leven, alleen met God. Hij had vrees voor zijn medemens,

angst voor de wereld. 'De wereld wil mij achterna, alwaar ik ga of sta', zo dichtte hij.

Het is belangrijk om een gedicht te lezen in samenhang met andere gedichten. Zo schreef Jan Hendrik Leopold, een tijdgenoot, in een van zijn gedichten: 'Omgang met mensen: een slepend zeer, een chronisch lijden'. Want de mens wordt vaak gedreven door jaloezie, haat, begeerte, onzuiverheid; maar zuiverheid – een van de eerste voorwaarden voor het kennen van God – vond Guido Gezelle niet bij mensen. In de natuur voelde hij zich thuis, en zijn gedichten voeren je naar de schoonheid daarvan. Maar in de meeste van zijn gedichten staan het lijden-aan-het-leven én de hunkering naar het andere leven centraal. Hij ziet het leven als één zware beproeving, een kruisweg. Maar stel, dat het lijden niet zo heftig was geweest in zijn leven, dan zouden we verstoken zijn geweest van zoveel mooie gedichten, gedichten waaruit zoveel Godsvertrouwen spreekt, gedichten die nog altijd diepgaand invloed op ons uitoefenen.

Ik geloof echter, dat er een mogelijkheid is om voorbij het lijden te komen: door kennis, maar dan slechts ten dele. We verdrinken in kennis. Wat we kwijt zijn, is de weg naar wijsheid. Het mysterie van het leven is ondoorgrondelijk, het is geen rechte lijn. Om het mysterie van het leven te kennen, moeten we de weg van Wijsheid gaan.

'Wijs is de mens die in zijn leven zijn lijden stil in een glimlach hult'.

Deze woorden uit de *Navolging van Christus* van Thomas à Kempis getuigen van de hoogste wijsheid. Anderzijds: religie helpt het lot te dragen en er betekenis aan te geven, en tijdens het leven kun je er achter komen dat je elke vorm van lijden kunt overstijgen. Je kunt verder gaan dan al deze dingen en dan in een andere wereld terechtkomen. Je kunt het namelijk overstijgen, als je Gods wil doet, zoals het Pater Noster ons leert: fiat voluntas tua, sicut in caelo et in terra. Een toverformule!

Voor alles komt het erop aan dat wij Gods wil doen: niet mijn wil geschiede, maar Uw wil geschiede.

Weet, dat alle lijden niet voor niets is, en dat God ons altijd steunt en bijstaat, en ons eens zal verlossen door Jezus Christus. Niet weglopen voor lijden, maar blijf steeds de krachtige woorden uitspreken: "Heer, hier ben ik".

De weg die Gezelle is gegaan, heeft hem gevoerd tot de allerhoogste wijsheid, tot de oplossing van het mysterie van het leven. Hij zegt dan 'in Blijdschap', in een moeilijk te vatten taal:

*'Wanneer ik U gevoel, U heb, U drage; mij onbewust, Uzelf
ben, mij niet meer.
Het leven is de kruisbanier tot in Gods handen dragen'.*

* * *

Noten

1. Het leven, een overdenking van Susanne Lindschoten, weergegeven in het maandblad van de kerkgemeente Amsterdam, aug-sept. 2001, en nu enigszins bewerkt door mgr. Frank hier weergegeven.
2. Gezang 164, Liedbundel voor de VKK, 1992

Naar een Houtsneede van Pam G. Rueter

....Over Stilte....

✕Frank

Onze gezangenbundel kent een hymne op de stilte: stilte is de voorwaarde voor het leven en voor het luisteren naar de stem van de Vader, diep in ons binnenste, zo wijst ons gezang 168 In de stilte kiemt het leven. We vinden deze gedachte ook terug in een gedicht van Toon Hermans:

Ziel

*Geen woord raakt aan de ziel der dingen
geen poëzie in ritme noch in rijm
vermag tot diep van binnendoor te dringen
slechts in de stilte hoort het hart iets van 't geheim.*

In het Oudtestamentische boek Wijsheid komt Gods alvermogen Woord van de hemel nadat een diepe stilte alles omgaf en de nacht halverwege was gekomen (18:14,15). En opmerkelijk genoeg wijdt de psalmist (in psalm 65) God niet alleen lofzang, maar ook stilte toe die daarmee een karakteristiek lijkt van God.

Maar stilte is meer dan een omstandigheid waarin elk geluid afwezig is. Mystici gebruiken dit als een symbool om een diepere werkelijkheid te omschrijven. De 16de eeuwse Johannes van het Kruis doet dit, naast het symbolische licht – zoals blijkt uit zijn beroemde gedicht over de nacht, hierna weergegeven, om de bron te duiden waaruit zijn leven voortkomt. En hij voelt zich opgenomen – als door de zielsbeminde – door ‘de bergen, de eenzame, beboste dalen, de muziek van de stilte’.

Stilte bestaat in diepere betekenis in dezelfde zin als de oneindigheid van tijd en ruimte bestaat die ons omringt. Maar we kunnen nooit stilte horen, evenmin kunnen we oneindigheid en eeuwigheid ten volle bevatten. Het zijn transcendentale zaken die de bestaande werkelijkheid te boven gaan of transcenderen, maar er wel de bron van zijn.

Al het bestaan vindt zijn bron en oorsprong in die transcendentale werkelijkheid, die in de mystiek direct door intuïtie kan worden gekend. Stilte behoort tot die werkelijkheid en is tegelijkertijd hiertoe de toegangsweg. Waar door de een stilte soms wordt ervaren vol van een gevoel van diepe aanwezigheid en medevoelendheid, is voor de ander stilte vervuld van een gevoel van totaal alleen-zijn, van eenzaamheid, doodsverlatenheid, van afwezigheid van alle leven. Maar die tegenstrijdige kanten aan de stilte kunnen ook ervaren worden bij een en dezelfde mens. Betrokkenheid op het ene bepaalt de intensiteit van het andere. Dat geldt ook bij muziek, die zonder stilte niet kan ontstaan: hoe we muziek maken en ervaren, hangt af van onze verhouding tot de stilte.

Zo zal onze houding tot de dood bepalend zijn voor hoe we leven. (zie gedicht “Nacht” ¹⁾)

Bidden en mediteren, in stilte

In de mystieke traditie van het (Westerse) Christendom neemt het gebed een bijzonder plaats in. Wat in religieuze zin bidden inhoudt, wordt in wereldlijke zin mediteren genoemd, al wordt deze laatste bezigheid – mediteren – wat te gemakkelijk gehanteerd en kan dan vervagen tot niets meer dan een beetje suffen met gesloten ogen. Maar bidden kan ook wel eens niet veel meer zijn dan oppervlakkig binnensmonds prevelen.

Er zijn grote overeenkomsten tussen bidden en mediteren, al zijn er verschillen, in het bijzonder in de begin- en eindfase.

Bidden, in de beginfase – zonder met ‘begin’ een waardeoordeel te willen uitspreken – maakt gebruik van woorden, al of niet uitgesproken, die een lofprijzing of bede inhouden, of een overdenking van gedeelten uit heilige geschriften. Dit gebed kan overgaan in een woord – en beeldloze innerlijk ontvankelijke houding – een diepe stilte.

NACHT

*Toen zover ik zien kon
geen vuur brandde
geen licht gloorde
alsof licht nog niet geroepen was
vuur nog niet uitgevonden
ben ik gegaan
mijn ziel in
een gloeiende draad
een laaiende strohalm,
door spiegelgangen
ben ik gegaan
door open deuren naar buiten
de brandtrap af
de valkuil van de slaap voorbij
mijn ziel in mij
een gloeiende draad
een laaiende strohalm.*

*Ziel
kleinste onbekende
doe mij gaan
door deze nacht
dit waanlandschap
dit onbestaan
tot waar wie op mij wacht
die achter namen wordt
harts slag doodstilte duur
van dit ontvolkt moment
die wonden is dorst
lafenis de ongevonden
vondeling de zielsbeminde
die mij kent.*

Mediteren kent niet die woordfase; bij mediteren wordt steeds gestreefd om gedachten, begripsvoorstellingen, het rationele denken te overstijgen, al kunnen richtinggevendende woorden en beelden worden gebruikt om dit te bereiken. Andere 'technieken' worden ook toegepast. Het doel van meditatie is de zintuiglijke waarneming te overstijgen, een verhoogde, innerlijke gewaarwording te bereiken, een hoger of dieper bewustzijn te verkrijgen, in een evenwichtige staat te raken die tot een hogere mate van welzijn leidt. Maar anderen zullen het doel van meditatie anders willen weergeven, mogelijke er wat aan willen laten voorafgaan – concentratie – of laten volgen – contemplatie. Mediteren is steeds: in stilte.

En het doel van het gebed, wat is dat? Hoe dat weer te geven? Het heeft in ieder geval een religieus karakter, het wil een weg zijn tot God; het is een levensinstelling, een levenslang zoeken naar God, daardoor is het naast een weg naar buiten ook een weg naar binnen. God is immers zowel in ons als buiten ons?

Om een antwoord te geven op de vraag naar het doel van bidden, het volgende citaat van mgr A.G. Vreede ²:

Het doel van bidden is niet te krijgen, te ontvangen, meer te verlangen dan God in Zijn rechtvaardigheid en Zijn overvloedige liefde ons al geeft, maar veeleer om de vrede van de Heer te voelen nederdalen op ons hart, om onze problemen te zien in het licht van Zijn wijsheid, om communie, geestelijke gemeenschap, te hebben met Hem, die voor ieder van ons persoonlijk de Goede Herder is, met Hem, in Wie ons wezen rust en in Wiens kracht wij alles vermogen.

Tijdens de H. Mis

Bidden tijdens de H. Mis vindt plaats bij een ontvankelijke, innerlijke stilte, al worden gebeden hoorbaar uitgesproken.

Uiterlijke perioden van stilte dragen bij tot grotere betrokkenheid en ontvankelijkheid, in het bijzonder wanneer deze perioden plaatsvinden vóór het begin van de H. Mis, vóór een eventuele, korte periode van orgelmuziek; aan het eind van de H. Mis, na het doven van de kaarsen en na de laatste klanken van het orgel. Dan is dat een periode van stilte, die van een heel andere aard zal zijn geworden dan bij het begin.

En dan is er nog het moment van 'volle' stilte na de consecratie, vóór het Adoro Te.

Ter afsluiting

Een indringend en beeldend gedicht van een hedendaagse mysticus ³

Stilte

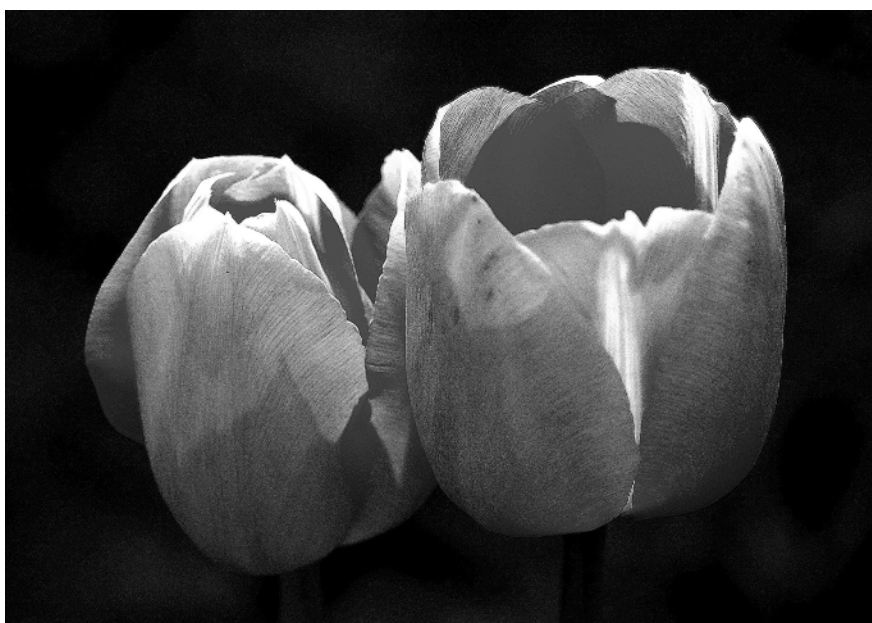
*Stilte is vóór het wakker worden der dingen
in hun oorspronkelijk water
het is het innerlijk ervaren
dat in zijn schroom nog aarzelt
de trilling die nog niet trilt
de oorsprong van het wonder dat
om wonder te zijn
niet durft ontstaan*

*Stilte is beweging die nog niet begon
adem die nog onbewogen lucht is
afgrond waaruit de gronden stijgen
siderale ruimte wachten
op het knisteren van de eerste ster
een ruimte zonder zwaartekracht
waarin ik weerkeer
om tijdloos in het nu te staan.*

Verwijzingen

1. Johannes van het Kruis, Het Gedicht van de nacht; vrije vertaling: Huub Oosterhuis.
2. Uit: In gebed - bidden, het Onze Vader en andere gebeden, 2002 (F.R. den Outer).
3. Uit: Zangen van Ongrond, Erik van Ruysbeek, 2000; (met dank aan Ans Aarts).

* * *

Tulpenpaar - Foto: Rudolf H. Smit

“Laat ons bidden”

Nelly Schouw-Zaat

Eigenlijk was het wat gênant, die avond toen ik in het halfduister van een parkeergarage bijna struikelde over een gestalte die op de grond lag. Om mij heen repten mensen zich van de auto naar het nabijgelegen winkelcentrum. Auto's werden gestart, anderen kwamen aanrijden. Het was immers koopavond.

En daar lag dan iemand tussen de geparkeerde voertuigen op de betonnen vloer...! 'Wat vreselijk, een dakloze junk', schoot het door mij heen en ik haastte mij om mijn verontschuldiging aan te bieden. De man had een kleedje op de grond gelegd en lag diep geknield zijn Korangebeden op te zeggen. Hij kwam rustig overeind en ik wist even met mijn houding niet goed raad. Een hand geven kon niet, want ik ben een vrouw. We hebben elkaar, geloof ik goedendag gewenst en zijn verder gegaan.

Foto uit het boek "Gewijde Handen" van Walter Nürnberg en Gabriël Smit (1958)

Dagelijks gebed

Het voorval schoot mij te binnen, toen ik kort geleden het boek 'Op de adem van het leven'¹ las. Het is geschreven door Mgr. A. Simonis, de onlangs afgetreden aartsbisschop van de Nederlandse r.k. kerkprovincie. De kardinaal schrijft op heel boeiende wijze over de betekenis van bidden, met als belangrijkste thema het 'Onze Vader'. Maar vooral belicht hij het be-

lang van het dagelijkse gebed, als het ware in-gebed in het leven van alledag.

'Talloze mensen kunnen veel beter bidden dan ik – mensen die geen bisschop en geen priester zijn, terwijl ik het bidden toch al mijn hele leven beoefen, ik besteed er dagelijks nogal wat tijd aan', zegt hij er over.

In de Rooms-Katholieke Kerk zijn niet alleen kloosterlingen gehouden aan hun dagelijkse gebedsoefeningen, maar ook priesters verbinden zich tot de zogenaamde breviergebeden. Andere religies leggen sterker dan de christelijke Kerken het accent op de verplichting tot dagelijkse gebeden, op vaste tijden en volgens vaste regels.

Kardinaal Simonis schrijft: 'Ik prijs het Jodendom en de Islam, dat zij deze discipline kennen. Als het de gebedspraktijk betreft, is het christelijke geloof toch nogal arm

en vrijblijvend.' Hij voegt er echter aan toe, dat er psalmen zijn die hij nauwelijks over zijn lippen kan krijgen. Vloekpsalmen, wraakpsalmen, die nog helemaal de sfeer ademen van de praktijk van 'oog om oog, tand om tand'. 'Deze psalmen getuigen van een nog niet voldoende uitgezuiverd Godsbegrip, zoals Jezus Christus ons dat voorhoudt. Alleen van daaruit kan ik ze lezen. Ik kan ze alleen maar lezen met de persoon van Christus op de achtergrond. Voor mij is Christus de vervulling van het psalmgebed en ik volg daarin Augustinus.'

Nu is het oplezen van psalmen, zoals de r.k. kerkvorst dit omschrijft vanzelfsprekend iets anders dan het bidden. De psalmteksten kunnen het menselijke hart opheffen tot zijn Schepper, zoals veel andere teksten en gebeden dit doen.

Hoe ervaren wij Vrij-Katholieken het gebed? Wij kennen wel degelijk de getijdendiensten en we mogen ons gelukkig prijzen dat er – zij het sporadisch – gelegenheden zijn om gedurende de morgen, middag en avond deze diensten te doen, zoals tijdens Kerkcongressen. In de H. Mis wordt meerdere malen opgeroepen tot gebed: ‘Laat ons bidden’, zegt de celebrant, en elders: ‘Bidt broeders en zusters dat mijn en uw offer...enz.’. Heel mooi is ook het gebed om loutering ‘Louter mijn hart en mijn lippen, o God’. En dat terwijl de H. Mis eigenlijk één groot dankgebed is. Het gebed krijgt door deze oproepen een extra accent. En vergeet dan vooral niet het grote gebed van de Heer het ‘Onze Vader’.

Maar verder? Waar is het gebed als we in de file staan? Als we onze dagtaak beginnen? Als de dag geëindigd is? Als we ziek zijn en vergeefs worstelen met de vraag hoe het verder moet? Als wij gebukt gaan onder gemis en verdriet of andere ‘zorgen of droefenis’ zoals in de liturgie staat? Kunnen wij dan bidden ‘Geef mij inzicht, opdat ik Uw wetten houd, en ik zal ze houden met heel mijn hart?’

Velen van ons kennen de waarde van meditatie, bij voorkeur dagelijks. Meditatie is een woordloos ongeformuleerd gebed. Misschien is meditatie iets wat meer past bij de moderne mens dan het bidden op een tapijtje, zoals ik dat aan het begin van dit artikel omschreef. Persoonlijk denk ik niet dat het liggen tussen auto’s en allerlei geraas van uitlaten om je heen tot bidden uitnodigt. Toch geeft het wel iets weer van de kracht van het verplichte gebed, namelijk het je, ongeacht plaats en tijdstip, bewust terugtrekken uit die jachtige wereld om je heen en datgene te doen wat op dat moment belangrijker is. Iemand heeft eens gezegd: ‘we zijn geneigd elke verplichting te beschouwen als een straf, - pas als wij plicht omarmen als een vriend, kunnen we gelukkig worden’. Zo beschouwd kan verplicht bidden ook positieve waarde hebben.

Hulp van boven

En wat lees ik dan in een kort bericht in de krant? ‘Werknemer zoekt hulp van boven’ staat er boven. Het luidt als volgt: ‘Het aantal christenen dat zich in de pauze op het werk terugtrekt om te bidden, blijft stijgen. Begin 2008 waren er 143 groepen geregistreerd, dat is twintig (16%) meer dan begin 2007. Dat zegt coördinator bedrijfsbidstonden Maarten Pijnacker Hordijk. Hij schrijft de toename toe aan het grotere zelfbewustzijn van christenen: ze durven meer uit te komen voor hun geloof’.

Wat bidt men dan? Ik denk dat men vooral de waarde van gezamenlijk bidden ervaart. Het samen bidden, dat merken wij zelf toch ook in onze diensten, is een versterking van het eenheidsgevoel en van het gezamenlijk zielenbewustzijn. Sinds het begin van onze jaartelling bidden volkeren tot hun goden om regen in gebieden waar de oogst door droogte dreigt te mislukken en elders wordt gebeden of toch vooral die regen en die voortdurende overstromingen eens ophouden. Of dat gebed nu ‘helpt’ of niet, hier gaat het om de kracht van het groepsgebed.

Pelgrims op hun lange reis bidden onderweg. Hopend op volharding, en op een behouden aankomst op hun reisdoel. De eindbestemming is de bekroning van de lange en vaak moeizame tocht. Het is een diep religieuze ervaring, zoals het leven zelf dat is. Men is in een kleine kapel beland, of in een reus-

achtige kathedraal. Het hindert niet wáár, maar je voelt de kracht en de atmosfeer van het eeuwigdurende gebed. De muren van het gebouw zijn er als het ware van doortrokken. De mens is er een levend deel van. Hij is zélf gebed geworden. Paulus schrijft: ‘Weet gij niet dat gij Gods Tempel zijt’.

Bidden is ontmoeting. Vaak ervaar ik dit alleen al als ik het kruisteken maak. Maar ook het zingen in de dienst is een ultiem gebed. ‘Zingen is dubbel bidden’, zei mijn vader altijd en jarenlang beklom hij op zondagmorgen de trap naar de ruimte in de kerk waar het zangkoor rond het orgel gegroepeerd stond.

Het bidden als onderdeel van de dagelijkse bezigheden is misschien vaak onderschat. Jaren geleden was ik een week te gast bij de regionaris van de Australische kerkprovincie, wijlen bisschop William Hill en zijn echtgenote Enid. Zij woonden in Perth en ik had in die week ook een afspraak voor een interview met een Nederlandse r.k. priester, pater A. Moester over zijn werk als zielzorger voor Nederlandse emigranten. Hij was ook parochiepriester in Victoria Park, een stadsdeel aan de andere kant van Perth. Bisschop William en Enid brachten mij er heen en zouden mij na afloop weer komen halen.

Na het interview met pater Moester boden twee van zijn confraters mij aan me naar het huis van de familie Hill te brengen. Zij moesten toch die kant op naar Fremantle. Onderweg werd in de auto over koetjes en kalfjes gepraat, terwijl wij door het drukke verkeer van de stad reden. Plotseling, bijna halverwege een zin, stopte het gesprek en begonnen de beide paters het Angelusgebed te bidden. Het was precies twaalf uur ’s middags en dat was de voorgeschreven tijd voor het gebed ‘De Engel des Heren heeft aan Maria geboodschap en zij heeft ontvangen van de Heilige Geest’.

Ora et Labora

Dat was nu echt wat je noemt ‘Ora et Labora’ (Bid en werk). Ik was een beetje verbaasd, maar ook ontroerd. Blijkbaar kunnen mensen geheel door het leven van alledag in beslag genomen worden en toch, als bij toverslag, hun bekommernissen opzij zetten en gaan bidden. Wat voor nut heeft dat gebed? Moet je jezelf dan niet eerst voorbereiden, jezelf stil maken, juist niet op de klok kijken, maar je horloge afleggen, zoals de celebrant dat doet wanneer hij of zij zich voorbereidt op en tijdens de kerkdienst? Misschien hoeft dat niet, juist niet bij het Angelusgebed, waar immers de Aartsengel Gabriël wordt beschreven, die zomaar plotseling bij Maria binnenkomt en haar volkomen onverwacht de echte Blijde Boodschap brengt.²

En daarmee komen wij bij de rol die Engelen spelen in onze opvattingen over bidden. Onze visie is dat het gebed van de mens in de allereerste plaats gericht is op God. Maar Engelen en Heiligen kunnen helpers zijn. Wij bidden dan ook in de collectegebeden op feestdagen van Engelen en Heiligen: ‘Wij danken u voor het voorbeeld en de bijstand van...’ Alleen in de zgn. Mariawijding worden onze gebeden rechtstreeks tot Maria gericht.

Vrij-Katholieken schakelen graag de Engelen in als zij op het punt staan de dienst te beginnen. Dat moeten we vooral blijven doen, liefst op elk moment van de dag. Engelen helpen het gebed daar te brengen waar het hoort. Als dienst en als dankbetoon aan God en vooral ook als hulp aan de wereld om ons heen. Daarom: Laat ons bidden. ||

1. ‘Op de adem van het leven’ Kardinaal A.J. Simonis, uitg. Kok.ISBN 90 242 8848 7. Eveneens van Kardinaal Simonis ‘Een hart om te denken’, uitg. Kok, ISBN 978 90 435 1351 7.
2. Lucas 2, 26.

“Eindeloos Bewustzijn”

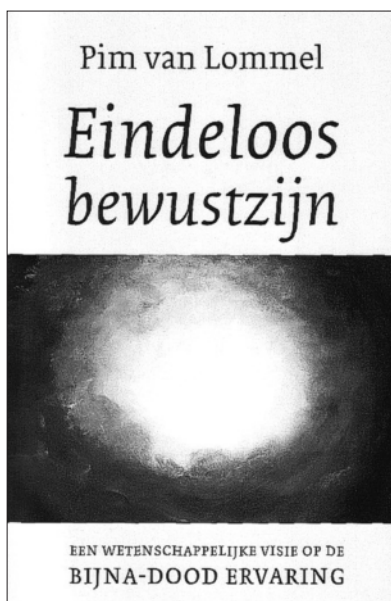
Opus Magnum van Pim van Lommel

BDE'ers leren ons met het hart luisteren.

*Een recensie door Lambert de Kwant *)*

Om meteen een conclusie te trekken: het boek “Eindeloos Bewustzijn” van Van Lommel is gemakkelijk en prettig leesbaar en prima gedocumenteerd. Het bevat treffende verhalen van mensen die een bijna-doodervaring (BDE) hebben meegemaakt en is daarom ook een ontroerend boek. In zijn inleiding wijst de auteur er bescheiden op, dat mensen met een BDE zijn leermeesters zijn.

Het boek heb ik met rode oren gelezen. Goed, na al die jaren, na lezing van het beroemde artikel in het internationaal medisch tijdschrift The Lancet (15 - 12 - 2001) en het bijwonen van zijn lezingen, was ik natuurlijk wel op de hoogte van zijn visie, maar ik vond het heel prettig eens te lezen hoe hij vele aspecten van de BDE in zijn boek op een rijtje zet.

Rode draad van zijn boeiende boek is, dat de heersende, materialistische visie van artsen, filosofen en psychologen op de relatie tussen hersenen en bewustzijn, te beperkt is om het verschijnsel te kunnen duiden. Er zijn goede redenen om aan te nemen dat ons bewustzijn niet altijd samenvalt met het functioneren van onze hersenen. Het bewustzijn kan ook los van ons lichaam functioneren. Dit is een uitermate boeiend gegeven in dit boek. Volgens mensen met een BDE zou de dood niets anders zijn dan een veranderde bestaanswijze met een verhoogd en verruimd bewustzijn dat overal tegelijk aanwezig is, waardoor het niet langer aan het lichaam gebonden is.

“Vallende kwartjes”

Van Lommel gaat uitvoerig in op begrippen uit de kwantumfysica die aan een beter begrip van ons bewustzijn kunnen bijdragen. Doordat deze hoofdstukken voor een leek nogal technisch zijn, geeft hij een samenvatting van de kwantummechanische begrippen. Voor wie deze ingewikkelde materie inderdaad te ingewikkeld is, kan deze hoofdstukken overslaan. Wie de moeite neemt kennis te nemen van wat hij hierover zegt, zal een wereld opengaan en vallen de vele kwartjes bij bosjes uit de hemel.

Hij concludeert op grond van zijn bevindingen, dat tijdens een BDE aspecten in het bewustzijn worden ervaren op een manier die vergelijkbaar is met begrippen uit de kwantumfysica. Alles blijkt namelijk gelijktijdig in het bewustzijn aanwezig te zijn in een niet aan tijd en plaats gebonden dimensie. Zo zou het mogelijk zijn non-lokaal verbonden te zijn met het bewustzijn van andere mensen, met de gevoelens en gedachten

van bijvoorbeeld overleden vrienden en familieleden, en met hen te communiceren. Mensen, die tijdens een BDE een tunnelervaring hebben, lijken bewust de overgang door te maken van onze fysieke wereld (de tijd-ruimte), naar een meerdimensionale wereld, waar tijd en ruimte geen rol spelen. Het klassieke beeld van onze materiële, manifeste wereld, wordt hierdoor op zijn kop gezet. Reden waarom sommige wetenschappers rood aanlopen als een collega als Van Lommel zulke dingen schrijft.

Hier doet zich hetzelfde voor als destijds de kwantumfysica deed met de klassieke fysica. Boeken als die van Ervin Laszlo en McTaggart krijgen in dit verband ook veel kritiek en de toon waarop de polemieken gevoerd wordt, is vaak ongemeen fel. Zo krijgt ook Van Lommel zeer heftige (en soms respectloze) kritiek van een handjevol critici die sowieso al niets hebben met bijna-doodervaringen.

Gebrek aan compassie

Wat mij daarbij verbijstert, is het gebrek aan enige compassie van die critici voor mensen die een BDE hadden. Kennelijk doen hun ervaringen er niet toe, punt. Maar hij heeft wel een punt als hij zegt hoe belangrijk het is dat hulpverleners rekening moeten houden met de mogelijkheid van een BDE. Wanneer zich een BDE voordoet, zou een arts of therapeut deze niet slechts als iets pathologisch of afwijkends moeten zien, maar als een wezenlijke, existentiële crisis met alle ontregelde gevolgen en psychologische problemen die daarbij horen. Men zou in zijn visie moeten proberen iemand met een BDE te helpen onderscheid te maken tussen de ervaring en de gevolgen ervan. Bovendien zou het ook nuttig kunnen zijn de partner in de begeleiding te betrekken. Verder zou de familie van de BDE'er gewezen kunnen worden op informatie in boeken en op internet.

Bij alle heftige kritiek op mensen als Van Lommel, zou enig meeleven met mensen met een BDE toch meer op zijn plaats zijn. Het is te gek voor woorden dat verpleegkundigen niet eens met iemand over een BDE van een patiënt durven te spreken, uit angst voor de afwijzende mening van collega's en artsen. Terecht wijst hij er dan ook op dat een goede begeleiding vooral mogelijk is, wanneer de hulpverlener niet alleen openstaat voor zo'n bijzondere ervaring, maar ook op de hoogte is van de wetenschappelijke literatuur over de BDE. Helaas blijkt regelmatig dat dit nog niet het geval is. Verpleeg-

kundigen en artsen die werken op een hartbewakingsafdeling, zouden zich bewust moeten zijn van de mogelijkheid van een BDE bij patiënten die herstellen van een hartstilstand, en die teleurgesteld zijn dat ze succesvol waren gereanimeerd. De schrijver van dit boek pleit er dan ook voor dat bij wijze van routine, aan alle patiënten die een hartstilstand hebben overleefd, gevraagd zou moeten worden of zij zich iets kunnen herinneren van de periode van hun hartstilstand, dus van de periode van hun bewusteloosheid. Het is immers heel belangrijk dat patiënten de kans krijgen over hun ervaringen te praten zonder direct te horen te krijgen dat wat ze meemaakten een hallucinatie was, of alleen het gevolg van een bijwerking van medicijnen of van zuurstoftekort in de hersenen. Ook een afwijzende reactie van familie of kennissen kan de verwarring en onzekerheid doen toenemen.

Warm kloppend hart

Van Lommel adviseert dan ook zo'n patiënt gewoon te vertellen dat zo'n ervaring een bijna-doodervaring wordt genoemd en hem gerust te stellen door te zeggen dat deze ervaringen heel gewoon zijn en vaker na een hartstilstand worden gemeld.

Kijk, hier voel ik het warm kloppend hart van een medicus die weet waarover hij spreekt: over mensen die een aangrijpende, levensveranderende ervaring hadden die niet zelden hun hele wereldbeeld op z'n kop zet! In een artikel in het Prana-themanummer over "loslaten" (nr.166) ga ik in op de relatie loslaten en BDE's. Wie een BDE heeft gehad, wéét dat er geen oordeel is: geen oordeel van God, geen oordeel van het Lichtwezen, geen oordeel over jezelf, ook niet over wat je allemaal "verkeerd" gedaan hebt. "Verkeerd", "kwaad" en "goed" zijn relatieve begrippen en in spirituele zin ook niet relevant, zo valt ook op te maken uit de ervaringen van BDE'ers die Van Lommel noemt in hoofdstuk 4, "Veranderd door een BDE". Een heel belangrijk hoofdstuk, dat ook niet-BDE'ers diep zal raken en... wellicht ook zal veranderen.

Hij definieert de BDE als een overweldigende confrontatie van onbegrensde dimensies met ons bewustzijn. Ik denk in dit verband aan de indrukwekkende BDE van Mellen die in een absoluut, zuiver bewustzijn was en kon zien of voelen hoe alle Big Bangs of Yuga's zichzelf schiepen en lieten verdwijnen.

Zolang je zelf geen BDE ervaren hebt, heb je geen idee van de impact en de ingrijpende gevolgen van zo'n ervaring: 'Het voelde aan alsof ik een andere persoon was geworden, maar met dezelfde identiteit.'

BDE: Bewustwording door Ervaring

BDE'ers beschrijven ook regelmatig een toegenomen waardering en zingeving van het leven; uiterlijkheden zoals een dure auto, een groot huis en een baan met uiterlijk gezag of macht, worden minder belangrijk. De bijna-doodervaring blijkt, zo zegt hij, een ervaring van "levensinzicht" te zijn. Machteld Blickman heeft haar eigen ervaring zo treffend genoemd: "Bewustwording Door Ervaring". Het nieuwe inzicht gaat over wat men nu in het dagelijks leven belangrijk vindt: acceptatie en onvoorwaardelijke liefde naar zichzelf (dus ook acceptatie van de eigen schaduwkanten), naar anderen en naar de natuur. Ook wijst Van Lommel er terecht op dat het gaat om een inzicht in verbondenheid: iedereen is met alles verbonden. Dit gevoel van verbondenheid tijdens hun BDE is de reden dat mensen hun ervaring ook wel een "eenheidservaring" noemen. Men spreekt hierbij van een "kosmische wet" waarin alles wat men bij de an-

der teweege brengt, uiteindelijk ook zelf wordt ervaren en dit geldt zowel voor liefde en aandacht en agressie.

Blijvende en ingrijpende veranderingen

Toch vraagt hij zich af of het altijd wel zo mooi en prachtig was na een BDE? Komen er ook spanningen voor bij het werkingsproces? Hoe regelmatig komen veranderde inzichten als gevolg van een BDE voor? Wat gebeurt er in de loop van de tijd met die veranderde inzichten: nemen ze toe of nemen ze af? Zijn de veranderingspatronen bij mensen altijd hetzelfde en is er ook sprake van culturele verschillen? Zijn er oorzaken aan te wijzen waarom mensen na een BDE veranderen? Zijn de opgetreden veranderingen een gevolg van een actief proces of verlopen ze buiten de wil om? Zijn deze veranderingen na een BDE meestal positief of veroorzaken ze juist problemen? En zo ja, in welke mate? Speelt begrip of afwijzing uit de omgeving een rol? Het zijn heel wezenlijke vragen waarop Van Lommel uitvoerig ingaat. Hij stelt vast dat, onafhankelijk van de directe oorzaak van de BDE, bij mensen na een bijna-dood ervaring, sprake is van een blijvende en ingrijpende verandering in levenshouding, geloofsopvatting, waarden en gedrag. De diepte van de ervaring en in het bijzonder het ervaren van een panoramische levensterugblik en het ontmoeten van het Licht, lijken bij te dragen aan de intensiteit en onontkoombaarheid van deze veranderingen. In populaire verhalen wordt het positieve karakter van deze veranderingen uitgebreid beschreven en benadrukt, terwijl toch een groot aantal BDE'ers vooral door negatieve reacties van familieleden, kennissen en hulpverleners, langere tijd veel problemen blijven hebben met de acceptatie en integratie van hun verkregen nieuwe levensinzicht.

*'Mijn lichaam, mijn leven en de hele wereld
leken nu wel op een gevangenis.'*

Pim van Lommel wijst er in dit hoofdstuk op dat mensen met een bijna-doodervaring waarschijnlijk veranderden door het bewust ervaren van een dimensie waar tijd en afstand geen rol meer spelen, waar verleden en toekomst geschouwd kunnen worden, waar men zichzelf compleet voelt en geheel weet, en waar oneindige kennis en onvoorwaardelijke liefde kunnen worden ervaren. Het veranderde inzicht berust voor mensen na een BDE niet zozeer op geloof, maar op een zeker weten.

*'De gevolgen zijn zo ingrijpend geweest voor mijn
verdere leven: de tijdloosheid die ik ervaren heb; de
wetenschap dat mijn bewustzijn buiten mijn lichaam
blijft bestaan. Het was genoeg om mijn leven te
ontwrichten'.*

Over de blijvende aard van de veranderingen is hij overigens wat terughoudend. Verschillende onderzoeken laten weliswaar de verschillende aspecten zien van een veranderingsproces, maar geven geen zekerheid over de betrouwbaarheid van de frequentie van de veranderingen en over de tijdstippen waarop ze zich precies voordoen. Een beperking is volgens hem ook dat het tijdsinterval tussen de BDE en het interview niet is aangegeven. Het is deze tijdsinterval tussen de BDE en het interview over veranderingsprocessen dat in belangrijke mate bepaalt in hoeverre deze veranderingsprocessen zijn geaccepteerd en geïntegreerd. De Nederlandse studie is de enige prospectieve studie naar veranderingsprocessen, waaraan in hoofdstuk 7 uitvoerig aandacht wordt besteed.

Communicatie over BDE's belangrijk voor veranderingsproces

Conclusie in dit boek is, dat de klassieke bijna-doodervaring en de "klassieke verwerking" niet bestaan. Het vaak moeizame verwerkingsproces en de uiteindelijke positieve veranderingen, zijn volgens hem afhankelijk van de diepte van de BDE, van de persoonlijkheidsstructuur, van culturele achtergronden en vooral van omgevingsfactoren. Met omgevingsfactoren doelt hij op de soms positieve maar meestal negatieve of afwijzende reactie van familie, kennissen en hulpverleners, zodat communicatie over de BDE vaak onmogelijk wordt gemaakt. Dit veroorzaakt een stilstand of ernstige vertraging van het verwerkingsproces, waardoor het proces van integratie langdurig uitgesteld wordt en de psychische problemen overheersen in plaats van een positieve en liefdevolle levenshouding. Belangrijke notie is, dat het veranderingsproces pas op gang komt zodra de BDE'er zijn ervaring met anderen heeft kunnen delen en zich hierdoor met zijn of haar BDE geaccepteerd voelt. De veranderingen daarna kunnen hierdoor beter worden geïntegreerd.

De levensterugblik

Van Lommel staat hierbij stil. Boeiend is te lezen hoe je het hele leven ziet in één ogenblik in een soort panoramische, driedimensionale terugblik en elke gebeurtenis gepaard lijkt te gaan met een bewustzijn van goed of kwaad of met een inzicht in zijn oorzaak of gevolg. Tijd en afstand lijken niet te bestaan.¹

'Ik was overal tegelijk en soms werd mijn aandacht ergens op gericht, en dan was ik ook daar aanwezig.'

Het schijnt ook voor te komen dat je beelden te zien krijgt van eerdere levens, zoals blijkt uit een uitgebreide casus.

Minstens even fascinerend is de in het boek gesignaleerde vooruitblik ofwel 'flash forward.' Je hebt dan het gevoel een deel van het leven, dat nog moet komen, te overzien en te aanschouwen. Ook op dit moment van de ervaring bestaat blijkbaar geen tijd of afstand. Hij wijst er in dit verband terecht op dat de verslagen van controleerbare feiten die in de toekomst staan, onvermijdelijk vragen oproepen, over de vrije wil en over de vraag in hoeverre iemand zijn eigen toekomst kan bepalen of beïnvloeden.

'En als in een flits zag ik hoe mijn leven verder zou gaan. Ik overzag een groot deel van mijn leven dat nog moest komen; de zorg voor mijn kinderen, de ziekte van mijn vrouw, alle situaties waar ik in verzeild zou raken, zowel in mijn werk als daarbuiten. Ik overzag het allemaal volkomen. Ik voorzag de dood van mijn vrouw en het sterven van mijn moeder. Ik heb al de dingen die ik toen voorzien heb, opgeschreven: ik heb ze in de loop der jaren gewoon kunnen afturven. Zo zag ik mijn vrouw op haar sterfbed, met om zich heen een witte doek, precies zo een als ze kort voor haar dood kreeg van een vriendin van haar.'

Heel fascinerend dit gegeven, waarover helaas nog niet veel bekend is.²

Bijna-doodervaringen bij kinderen.

De onderzoeker laat veel aspecten van de BDE de revue passeren en het is onmogelijk ze alle te noemen. Eén aspect wil ik er

tenslotte nog uitlichten; de bijna-doodervaring bij kinderen. Hij wijdt een apart hoofdstuk hieraan, omdat het bij jonge kinderen uiterst onwaarschijnlijk lijkt dat hun BDE het gevolg zou kunnen zijn van enige beïnvloeding. Zij kunnen zich dezelfde algemeen voorkomende elementen herinneren als volwassenen. Terecht vraagt hij zich af hoe dat zou kunnen bij kinderen die nog nooit iets over een BDE hebben kunnen lezen? Er zijn nog steeds mensen die denken dat de ervaringen van een BDE'er zijn gebaseerd op wat men er over heeft gelezen of gehoord. Ook de religieuze achtergrond zou verwachtingen scheppen, maar dit alles gaat bij kinderen niet op. Hij wijst op wetenschappelijk onderzoek waaruit blijkt dat kinderen inderdaad een BDE kunnen ervaren. Zo deed de kinderarts Melvin Morse gedurende tien jaar onderzoek in een ziekenhuis in Saele, het eerste systematische onderzoek naar BDE's bij kinderen. Ook Atwater, een onderzoekster die zelf drie keer een BDE had, heeft jarenlang onderzoek gedaan naar BDE bij kinderen.¹

Het bleek dat kinderen op elke leeftijd een BDE kunnen ervaren. Uit haar onderzoek bleek dat zelfs zeer jonge kinderen, zodra zij konden praten, soms een BDE hadden gehad en daarover met hun ouders spraken of de ervaring tekenden. Hoewel kinderen tot ongeveer drie tot vier jaar zelden hun ervaring kunnen herinneren, bestaan hierop uitzonderingen. Van Lommel sprak zelf enkele volwassenen die een uitgebreide BDE onder de leeftijd van drie jaar hadden meegemaakt, en zich zeer veel details, zelfs van hun uittreding, konden herinneren. Kinderen van drie tot zes jaar kunnen zich meestal wel hun BDE herinneren en zijn vanaf twaalf jaar pas echt in staat hun ervaringen met anderen te delen.³

Het komt voor dat mensen die op zeer jeugdige leeftijd een BDE hadden, zonder zich dit te herinneren, op oudere leeftijd een tweede BDE ervaren. Het is frappant te lezen dat zij juist tijdens die tweede ervaring beseffen dat zij een BDE hebben gehad toen ze nog klein waren. Ze herkennen de aspecten van hun eerdere BDE, maar de inhoud van een tweede BDE is echter zelden identiek aan hun eerste ervaring. Inhoudelijk lijken de BDE's bij kinderen in vele opzichten op de ervaring bij volwassenen, maar bevatten doorgaans minder elementen. Op zeer jeugdige leeftijd wordt meestal geen terugblik ervaren, wel vanaf ongeveer zes jaar. Opmerkelijk is ook dat, net als bij volwassenen kinderen slechts moeizaam over hun ervaring kunnen praten. Ze vinden weinig gehoor bij familie en artsen als zij hun ervaring willen delen met anderen. Vaak gaan er zo'n dertig tot vijftig jaar overheen voordat zij in staat zijn over hun ervaringen en het zich anders voelen, te praten. De gevolgen die dit voor de ontwikkeling van het kind heeft, spreken voor zich.

De 'veranderingen' bij kinderen met een BDE

Atwater heeft uitvoerig geschreven over de veranderingsprocessen die kunnen optreden als iemand als kind een BDE heeft meegemaakt. Ook Morse heeft de veranderingen bij kinderen beschreven. Volgens beide onderzoekers blijkt ook bij kinderen sprake te zijn van een ingrijpend en kenmerkend veranderingspatroon dat bepaalt hoe deze kinderen verder in het leven staan. Een groot verschil met volwassenen is volgens Van Lommel dat bij volwassenen door hun levenservaring vóór de BDE het veranderde inzicht in leven en dood als een nieuw inzicht wordt beleefd. Het is voor volwassenen noodzakelijk oude, algemeen aanvaarde veronderstellingen los te laten om nieuwe inzichten te kunnen accepteren en te integreren. Door-

dat zij nog niet “geïndoctrineerd” zijn door algemeen heersende opvattingen, is er bij kinderen geen sprake van verandering van levensinzicht. Zij accepteren hun inzicht in leven en dood als normaal en beseffen nog niet dat andere kinderen en volwassenen hun inzichten niet delen. Ouders en leerkrachten ervaren hun kind vaak als moeilijk, omdat ze na een BDE tégen hun waarden en normen ingaan. “Dat is niet waar mamma!” Op zo’n jonge leeftijd zijn deze kinderen zich nog niet bewust dat zij anders zijn dan leeftijdgenoten. Zij accepteren de dood als een onderdeel van het leven en ervaren de dood van hun hond of poes anders dan hun broertjes, zusjes en vriendinnetjes. Zij beseffen ook niet dat het dagelijks ervaren van een verruimd bewustzijn, met het aanvoelen van anderen door een verhoogde intuïtieve gevoeligheid, niet voor andere kinderen geldt. Ze luisteren “voorbij het gesproken woord”; ze begrijpen de bedoeling waarom dingen op een bepaalde manier worden gezegd. Het is schrijnend als je je realiseert hoe kinderen na hun BDE een primair gevoel van verlies ervaren dat niet te verwoorden is. Nergens meer ontmoeten zij de schoonheid en vrede die ze tijdens hun ervaring hebben leren kennen. Vaak hebben ze de behoefte zich wat afzijdig te houden van hun leeftijdgenoten en staan vaak op afstand stil toe te kijken en zullen niet vaak met andere kinderen meedoen. Ze trekken zich graag terug in de natuur en houden van stilte en kunnen indringend geluid of lawaai niet verdragen en houden vaak al op jonge leeftijd van rustige, klassieke muziek.

En zo noemt Van Lommel nog enkele opmerkelijke veranderingen die zich bij jeugdige BDE’ers voordoen, zoals hun communicatie met onzichtbare wezens die ze vaak een engel of speelkameraadje noemen, hoewel dit ook bij andere gevoelige kinderen voor kan komen.

Met het hart leren luisteren

Het is verleidelijk nog verder in te gaan op dit boeiende boek, dat ook een standaardwerk genoemd mag worden. Het boek biedt een helder inzicht in de gevolgen die de BDE heeft voor het denken van de mens over het fenomeen “bewustzijn” en over alles wat te maken heeft met diens ideeën over het leven en de dood. Daarmee weersprekt hij op goede gronden een nog steeds dominant heersende opvatting. Hoewel er van een kentering sprake lijkt te zijn, is nog steeds een meerderheid van de bewustzijnsonderzoekers immers van mening dat het bewustzijn materialistisch en reductionistisch verklaard kan worden.

Pim van Lommel besluit zijn opus magnum door over de BDE te spreken als zowel een existentiële crisis als een indringende levensinzichtervaring.

Ons bewustzijn blijft bestaan na de lichamelijke dood. Het besef dat alles non-lokaal is verbonden, verandert niet alleen wetenschappelijke theorieën, maar ook ons mens- en wereldbeeld. Als devies geeft hij ons mee dat we moeten proberen ons eigen bewustzijn te veranderen om onze manier van leven en onze wereld te kunnen veranderen. Elke verandering in de wereld begint bij onszelf. Zo vertrouwde een vrouw uit de VS met een BDE hem in een mail toe: *‘Pas wanneer de kracht van liefde sterker wordt dan onze liefde voor macht, zal onze wereld veranderen.’*

Dit vraagt, zo zegt hij terecht, een ander bewustzijn. Dit is het inzicht dat men kan verkrijgen door open te staan voor de betekenis van BDE en door werkelijk te luisteren naar mensen die hun BDE met ons willen delen. Deze inzichten zijn al duizenden jaren oud, tijdloos en eigentijds, maar dankzij bij-

na-dood ervaringen worden deze inzichten weer in ons hart aangereikt en krijgen we de kans met ons hart te leren luisteren. Voor nieuwe inzichten in leven en dood heeft men geen eigen bijna-doodervaring nodig.

Hier raakt hij de kern: met het hart leren luisteren. Dat is wat BDE’ers ons leren. De BDE als een besmettelijk, maar goedaardig virus, dat ook levensveranderende gevolgen heeft voor ons, niet-BDE’ers.

Noten

- 1 Wie daar meer over wil lezen, verwijs ik naar het boek “Het licht gezien. Bijnadoodervaringen” van Kenneth Ring en Evelyn Elsaeser Valarino, waarin veel aandacht aan deze fascinerende terugblik wordt besteed en waarin ook veel casussen zijn opgenomen.
- 2 Nog minder bekend is overigens dat wat wij als tijd ervaren niet alleen tijdens de BDE maar ook ná de ervaring soms elke relevantie kan verliezen. Uit een studie van de Amerikaanse BDE-onderzoekster Phillis Atwater blijkt immers dat een zeer beperkt aantal BDE’rs na hun terugkeer af en toe reeds op voorhand een deel van hun toekomstige leven tot in alle mogelijke details kunnen beleven. Wanneer die ‘voortuitblik’ op de toekomst zich dan later daadwerkelijk verwezenlijkt, ervaren die personen op dat moment – hoe paradoxaal het ook moge klinken – een herinnering aan de toekomst.
- 3 Zie ook het treffende boek van Tienke Klein: “De Kiem”. (Petiet 2006) waarin zij haar BDE als vierjarige beschrijft. Ook zij had vijftig jaar later weer een BDE

* Pim van Lommel: *Eindeloos Bewustzijn, een wetenschappelijke visie op de bijna-dood ervaring*. Uitgeverij Ten Have, 2007/8. Winkelprijs € 24,90.

* * *

Pim van Lommel

BOEKENINFO

Lambèrt de Kwant

Evelyn Elsaesser-Valarino: Poppedeine. Over ziekte, sterven en het hiernamaals Stregholt 2008.

Een ontroerend boek over een jong meisje met leukemie. De laatste twee decennia heeft de schrijfster veel te maken gehad met het verschijnsel bijna- doodervaring. Samen met Kenneth Ring schreef zij het boek "Het licht gezien. Bijna-doodervaringen, dat in 1999 bij Ankh-Hermes verscheen. Ik was benieuwd

naar het nieuwe boek van haar.

Internationaal wordt zij als een autoriteit op dit gebied beschouwd. Door haar vorige boeken en haar vele lezingen heeft ze een reputatie verworven als een van de voornaamste kenners, in Europa, van bijna-doodervaringen. Niet verwonderlijk dat het zulke ervaringen zijn die Poppedeine – evenals het leven van de vertelster – bezielt. Maar wat Evelyn hier heeft gedaan, verschilt in hoge mate van alles wat ze eerder heeft gedaan.

Ik kreeg het boek kort geleden pas binnen, maar heb het wel haast tijdens een nacht gelezen. Het heeft me diep geraakt. Je leeft als lezer intens mee met de lijdensweg van het meisje tijdens de chemo-kuur. Haar afgrijzen, haar verdriet, haar eenzaamheid, haar confrontatie met het medepatiëntje Jimmy die een bijna-doodervaring heeft die hij uitvoerig beschrijft. Het is niet eenvoudig om in zo'n verhaal de vaart erin te houden. Door zo uitvoerig de BDE van Jimmy te beschrijven, doet het vertragingseffect zich voor. Maar, je moet dit boek niet als een literair verhaal zien.

In het voorwoord schrijft Kenneth Ring: 'Tijdens onze reis door dit boek zullen we ook het feit gaan waarderen dat het beslist niet om een roman gaat, ondanks de memoiresachtige vorm en de vele innerlijke dialogen (hoewel er ook gesproken dialogen voorkomen). Nee, dit is vooral een boek over wijsheid, vooral over de dood en de mogelijkheid dat de dood door iets diepgaands wordt overschreden, dat weer zijn licht werpt op de levenden met als doel hen te transformeren.'

Over dit transformeren van niet-BDE'ers schrijft hij uitvoerig in zijn boek "Het licht gezien en eigenlijk zou hier veel meer over gepubliceerd moeten worden! Ik ben met Ring ervan overtuigd dat de BDE's mede tot doel hebben mensen te helpen transformeren. Zo kan ook Poppedeine een dergelijke functie hebben. Je leest het niet met droge ogen. Het is heel schrijnend te lezen hoe eenzaam en verdrietig Jimmy zich voelt als hij zijn verhaal aan niemand kwijt kan en het gewoon ontkend wordt! Het is fictie, maar tegelijk werkelijkheid voor talloze kinderen met een BDE, die, zo schrijft Van Lommel in zijn boek Eindeloos bewustzijn, vaak vele jaren later pas over hun BDE in hun kindertijd vertellen, zoals ook blijkt uit het boek "De Kiem" van Tienke Klein.

Jimmy heeft het geluk dat hij zijn ervaring aan in ieder geval een verpleegkundige en de hoofdpersoon in het boek kwijt kan. In dit fictieve BDE-verhaal komen tal van aspecten van de BDE aan de orde, zoals het schouwen in de toekomst. Jimmy ziet zichzelf als vader, jaren later, en weet dus dat hij beter wordt, maar moet dan wel terug in zijn lichaam. De hoofdpersoon overleeft haar ziekte niet, maar het is mooi te zien hoe ze

zich steeds meer met de dood verzoent. Haar laatste worden zijn: 'Pappa, mamma, ik zie het licht...'.

Poppedeine is volgens Ring in wezen een geestverruimend filosofisch boek dat gaat over een van de grootste, telkens weer terugkerende onderwerpen, de dood, maar dan beschouwd vanuit een volledig nieuw, hedendaags perspectief. En Pim van Lommel schreef op de achterflap: De beschrijving van de bijna-doodervaring is zeer indrukwekkend en volledig. Een erg goed en belangrijk boek."

Twee meningen die ik helemaal deel!

Benjamin Adamah: Nulpunt Psychologie. Handleiding voor de ecologie van de ziel. Ankh-Hermes 2008

Dit boek is net uit en kon ik dus niet meer lezen, hoogstens wat scannen. Het is, net als zijn vorige boek "Nulpunt revolutie" een belangrijk boek. Benjamin Adamah combineert het praktisch inzichtelijke nut van metafysica en nieuwe wetenschap in het leven van morgen.

Hij is klassiek geschoold en getraind in de westers esoterische tradities. Vanwege het belang van dit boek vermeld ik vast de informatie op de achterflap. De bespreking komt in het volgende nummer:

"Laten we elkaar niet voor de gek houden: onze wereld bloeit en bruist wanneer ons sociale klimaat wortelt in verlichting, openheid en creativiteit. Ze verziekt en ontziekt wanneer we in de greep raken van waarheidmanipulaties, stress en overcontrole. Het duurzaam implementeren van dit simpele besef in de samenleving, is de enige optie voor een vruchtbare doorstart van onze menselijke evolutie.

Nulpunt-Psychologie haalt het fileermes door de postmoderne farce en brengt de bizarre anatomie ervan in beeld. Ter compensatie presenteert dit boek een nieuwe holistische zielsleer, resistent tegen een negatief massabewustzijn en gefundeerd op het beste uit de esoterische tradities en wat de auteur introduceert als de "factor Q". Een enerverend boek voor wie het eigen inzicht en bewustzijn, aan de vooravond van 2012, alvast naar onvermoede hoogten wil voeren."

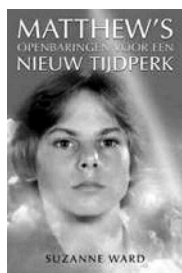

Jude Curivan: Het 8e Chakra. De transformerende kracht van het universele hart. Ankh-hermes 2008.

Curivan schreef al eerder The Wave, dat vorig jaar verscheen. Iedereen die actief is op gebied van healing of spiritualiteit kent natuurlijk de zeven chakra's, maar die kennis is in wezen onvolledig, want het 8e chakra blijkt de ontbrekende sleutel tot het ontdekken van wie we werkelijk zijn. In "Het 8e

chakra" bouwt de schrijfster voort op haar in het eerste boek, The Wave, uiteengezette nieuwe visie op de kosmos, die de tijdloze wijsheid uit alle eeuwen verzoent met de moderne wetenschap. Ze legt uit hoe en waarom de energie van het 8e chakra de weg vormt naar spirituele groei en volwassenheid.

Curivan schrijft toegankelijk, maar niet oppervlakkig en geeft ons met dit baanbrekende boek een praktisch instrument in handen om krachtiger in het leven te staan en zowel persoonlijk als collectief een hoger niveau van spirituele heelheid te bereiken.

Suzanne Ward: Matthew, vertel me van de hemel. Ankh-Hermes 2008.

In 2006 verscheen bij Ankh-Hermes Matthews, openbaringen voor een nieuw tijdperk. In een eerdere bespreking sprak ik al mijn verwondering uit over de frappante kennis die een overleden zoon aan zijn moeder doorgeeft en hoe hij vertelt over de drastische veranderingen die onze aarde in deze tijd ondergaat.

In dit nieuwe boek vertelt de autrice over het verlies van haar zoon en hoe het contact pas na veertien jaar tot stand kwam. Suzanne had te veel stress om het tot haar door te laten dringen, zegt Matthew. Op zijn beurt vertelt hij haar hoe hij zijn overgang na het ongeluk beleefde en wat er daarna aan gene zijde gebeurde. Via hartverwarmende, telepathische gesprekken tussen deze Matthew Ward, die op 17-jarige leeftijd stierf, en zijn moeder, nemen we kennis van de verbazingwekkende gebeurtenissen en het leven in Nirwana, zoals Matthew die beschrijft.

Matthew ruimt een aantal algemene misverstanden op over de wereld waarin hij leeft en legt uit waarom het in deze unieke periode in de geschiedenis van de Aarde van het grootste belang is dat wij de waarheid kennen over ons ontstaan en onze relatie tot alles wat in de schepping bestaat. Zonder deze waarheid is het voor ons onmogelijk het doel van ons leven te begrijpen of ons in vertrouwen en vol vreugde voor te bereiden op wat ons te wachten staat. Het verhaal van Matthew en zijn moeder is inderdaad een van de compleetste en geloofwaardigste weergaven van de werkelijkheid waaruit wij afkomstig zijn en waarnaar we zullen terugkeren wanneer ons leven hier zijn loop heeft volbracht. Goed, niet te bewijzen, maar de informatie die Matthew doorgeeft, getuigt van een onaardse wijsheid en inzicht.

Echt twee aanraders dus wat mij betreft, dat vooral voor BDE'ers heel herkenbare en misschien geloofwaardige informatie biedt.

Rob Küpers: Kinderen mogen niet sterven. Ten Have 2007

Dit is net zo'n aangrijpend boek als het, in 2006, eveneens bij Ten Have verschenen boek "De dood van mijn zoon" van Tjitske Waanders. Dergelijke boeken lijken een specialiteit te worden van deze uitgever waar ook "Eindeloos bewustzijn" van Pim van Lommel verscheen. Op 31 maart 1998 werd het gezin Küpers getroffen door het

verlies van hun Jongste zoon Patrick, die ten gevolge van een ongeval om het leven kwam. Zijn vader vertrouwde vanaf de eerste dag na het overlijden van Patrick zijn gedachten en gevoelens aan het papier toe. In dit aangrijpende boek, blikt Rob Küpers via anekdotes terug op het leven van zijn zoon. Het boek bevat hartverscheurende verhalen, maar ook aangrijpende gedichten, treffende verhalen en grappige anekdotes. Net als bij Tjitske Waanders het geval was, kreeg ook Tom Küpers een perimortale ervaring, zoals dit wordt genoemd als overleden dieren worden "gezien" of "gehoord." In de kerstnacht van 2002, ruim vier jaar na het overlijden van hun zoon, krijgt Rob Küpers, een bijzondere ervaring, als hij de aanwezigheid van Patrick voelt. Robert zit gewoon in zijn stoel en raak in een soort trance. Hij voelt de aanwezigheid van Patrick en dat zij heel

nauw met elkaar verbonden zijn. "Er wordt niet veel gesproken en ik kan hem niet zien, maar er vindt een intensieve gedachten-uitwisseling plaats. Er wordt mij niets in de oren gefluisterd, maar er komen telkens weer gedachten in mij op die niet van mijzelf afkomstig zijn."

"Patrick laat Robert weten dat hij intens gelukkig is. Hij legt uit dat dit niet de geluksbeleving is zoals wij hier op aarde kennen, maar een veel intenser gevoel van gelukkig zijn. Hij vertelt dat hij iets heel bijzonders gaat meemaken dat hem onvoorstelbaar gelukkig maakt. De trance houdt bij Robert zo'n twintig minuten aan en eindigt met een enorme huilbui. Een onverklaarbare huilbui, want Robert had geen verdriet."

Het is juist hierdoor een van die boeken die nabestaanden laten zien dat met de dood niet alles ophoudt en overledenen verder leven in een andere dimensie. Patrick geeft weliswaar minder gedetailleerde informatie dan Matthew in het boek van Suzanne Ward, maar is minstens even geloofwaardig. Kinderen mogen niet sterven is een aangrijpend en sober geschreven boek en bevat ook de nodige humor. Het is een boek over wat er is gebeurd en welk verdriet het gezin heeft gevoeld, maar ook een boek vol levenskracht. Robert Küpers heeft zijn intens verdriet van zich afgeschreven en biedt daardoor troost aan vele ouders die hetzelfde meemaakten.

Grace F. Knoche: Theosofie in de Qaballah. Theosophical University Press 2007.

Bij deze uitgeverij verschijnen regelmatig zeer boeiende boeken. We zullen in deze rubriek dan ook aandacht schenken deze uitgaven, zoals dit boek van Grace Knoche.

Wat zijn de essentiële leringen van de Qabalah, de Joods esoterische wijsheid die gedurende duizenden jaren van leraar aan leerling is overgedragen? In dit boek richt Knoche zich op de belangrijkste qabbalistische thema's: de emanatie van het heelal, de sefiroth-levensboom en zijn symboliek in verband met de kosmos en de mens, de Vier Werelden van Schepping, de Vier Adams of Hemelse Archetypen, en de samengestelde structuur van ons wezen in relatie tot slaap, dood en inwijding. Om de betekenis ervan te verduidelijken vergelijkt de schrijfster qabbalistische begrippen en symbolen met equivalenten in de hedendaagse theosofie, vooral in de werken van Blavatsky en De Purucker, waaruit blijkt dat de qabalah één van de stromen is van de universele wijsheidstraditie van de mensheid. In *Theosofie in de Qabalah* onderzoekt de autrice enkele belangrijke filosofische onderwerpen daaruit in het licht van de hedendaagse theosofie, en probeert ze 'uit het uitgebreide spectrum van qabbalistische literatuur die essentiële punten te destilleren die het stempel dragen van de archaische traditie'. Hoofdthema van dit boek is het ontstaan en de innerlijke opbouw van de kosmos, en naar analogie ook van de mens. We verklaren tegenwoordig de geboorte van het heelal door te verwijzen naar de oerknal, of misschien naar God of goden die de kosmos vormgeven. De qabalah behandelt dit vraagstuk door het beschrijven van emanatieprocessen. Het is geen boek om zo tussen neus en lippen door te lezen. Je moet er echt voor gaan zitten. Het boek is met bewonderenswaardige nauwkeurigheid geschreven, maar is ook bedoeld voor een breed publiek.

Osho: Mosterdzaad. Over de mysticus Jezus volgens het Thomas-evangelie. Osho Publikaties 1996, 2005.

Geen recent boek, maar toch het vermelden waard. In 1945 werd in een grot in Opper-Egypte het lang verloren gewaande evangelie van Thomas gevonden. Deze originele weergave

van de woorden van Jezus hadden een revolutie in het christendom moeten veroorzaken. Osho brengt deze verborgen geheimen aan het daglicht, en brengt hiermee de levende Jezus weer onder de mensen.

Hier wordt ons een visie op Jezus geboden die haaks staat op het veilige beeld van de zachtmoedige Man, waarmee de Kerk ons vertrouwd gemaakt heeft. Hier wordt ons een charismatische Man voor- gesteld die een visie heeft, zo hedendaags en herkenbaar alsof Hij ons in spijkerbroek toespreekt. Osho's interpretatie van deze oude gnostische tekst blaast Jezus' waarheid nieuw leven in, en brengt die waarheid naar voren die zoekers in alle grote tradities hebben gevonden.

Aan de hand van deze teksten uit het Thomasevangelie, haalt Osho Jezus onder het stof van eeuwen christelijke mythen en dogma's vandaan. In de aforismen en gelijkenissen van het Thomasevangelie klinkt nog de wijsheid door van de Essenen en de leer van de oude Egyptische mysteriescholen die later door Griekse invloeden is verdwenen. Natuurlijk zijn in dit boek typische Osho-gedachten verwerkt; Osho was weliswaar omstreken, maar dit boek getuigt van veel wijsheid en inzicht.

Mehdi Jiwa: Droomschool in een droomstad. Stichting Filosofie en Meditatie 2007.

Mehdi Jiwa is de drijvende kracht achter Stichting Filosofie en Meditatie, en ook achter het gedachtegoed van de Schola Nova Vitae. Deze gedachten zijn uitgewerkt in het genoemde boek, dat een ideaalplaatje van het onderwijssysteem beschrijft: de lesmethode, de leraren, de ouders, het schoolgebouw, e.d.; een onderwijssysteem dat een antwoord probeert te geven op de uitdagingen waarmee onze moderne tijd geconfronteerd wordt. Het boek is verkrijgbaar voor € 10,- excl. verzendkosten. U kunt het bestellen door een email te sturen aan: info@scholanovavitae.eu. Schola Nova Vitae - Herenweg 270 - 1934 BH Egmond aan den hoef. Tel. 072 5070760

Satans lied. De jacht van de CIA op Jezus. Elmar 2006.

Mogelijk dat Reflectielezers de wenkbrauwen fronsen bij deze titel. Toch gaat het hier om een boek van een integer onderzoeksjournalist. De titel is natuurlijk commercieel, maar het boek bevat ook veel boeiende en uitstekend gedocumenteerde informatie over de tijd van Jezus en de tijd van het Oude Testament.

De schrijver van het boek, Karl Hammer-Kaatee, liet de mediawereld en de Randstad achter zich en vestigde zich in Breda. Hij kreeg het dringende verzoek een boek te schrijven over de zoektocht van een oud-CIA-agent in een duister decor van mystiek en manipulatie. Het werd 'Satans lied'. Het gebeurt niet vaak dat een Nederlandse auteur al voor de publicatie van zijn eerste boek de aandacht trekt van Hollywood. Toch overkwam dit deze schrijver met dit boek.

Het beschrijft de waargebeurde zoektocht van een CIA-analist die na de Tweede Wereldoorlog moet uitvinden of de kruisvoorwerpen van Jezus, waar de Nazi's bovenmatig in geïnteresseerd waren, nog altijd bestaan. En waar ze dan gebleven zijn.

Tja... Tom R, een jongeman die kunstgeschiedenis in Londen studeert, raakt via Francois van Sant betrokken bij de inlichtingendienst. Hij wordt geconfronteerd met de meest bizarre kunstroof uit de geschiedenis; de diefstal van het paneel 'De Rechtvaardige Rechters'. Het kostbare paneel werd nooit opgespoord. Ook de Nazi's waren er fanatiek naar op jacht. Tijdens

zijn speurtocht leiden de sporen van Tom R. naar de donkere afgrond van religieus fanatisme en het occulte gedachtegoed. Niet alleen de Nazi's hadden duistere motieven; en Tom R. stuit op een macaber netwerk waar CIA-bazen en het Vaticaan in verwickeld zijn.

Aan het eind van zijn lange leven, vraagt Tom R. aan Karl Hammer-Kaate het verhaal op te schrijven. Het boek laat weer eens treffend zien dat de Tweede Wereldoorlog niet alleen een politiek-militaire, maar vooral ook een geestelijke strijd was, waarop o.a. Rudolf Steiner en Sri Aurobindo al gewezen hebben. Het boek laat zien hoe een onbeduidend occult groepje transformeerde tot een politieke beweging, de NSDAP. Een geheime orde werd regeringspartij, zoals dat ook wordt beschreven in het destijds door de Arbeiderspers uitgeven boek *De Dageraad der Magiërs* van Pauwels & Bergiers. In dit boek lees je dit weer eens terug en het verklaart ook de ongezonde belangstelling van de Nazi's voor de kruisvoorwerpen van Jezus. Het is ongelooflijk dat daar zoveel waarde aan gehecht wordt, maar in het boek wordt duidelijk waarom. Ook waarom de CIA zoveel belangstelling had. Zoals gezegd, bevat het boek ook veel informatie over de tijd waarin Jezus leefde. De auteur heeft, om een antwoord te krijgen op het waarom van die belangstelling voor deze kruisvoorwerpen en het paneel "de rechtvaardige Rechters", heel veel research gedaan naar die periode. In feite een complete theologiestudie! Satans lied, is daarom niet zomaar een sensationeel boek, maar een gedegen studie. Dat zijn speurtocht niet door iedereen in dank werd afgenomen, blijkt uit de kogels die hem in het ziekenhuis deden belanden.||

Spiri Classica

Lambert de Kwant

Bijzondere Johannes Passion. (Versie 1725)

Begin oktober 2007 namen het Nederlandse Concerto d'Amsterdam en het Antwerpse kamerkoor La Furia deze passion op cd op. Het Nederlandse Concerto d'Amsterdam en het Antwerpse La Furia hebben al veel samengewerkt, zowel voor concerten als radio-opnamen, en zowel in Nederland als in België. De uitvoerenden bestaan uit een mix van zeer ervaren specialisten (o.a. Nico van der Meel, Marcel Beekman, Concerto d'Amsterdam) en aanstormend jong talent (o.a. Maarten Engeltjes, Mattijs van de Woerd). Het project is een goed voorbeeld van lopende Nederlands-Vlaamse samenwerking op muzikaal terrein.

Het gaat hier om de 1725-versie, de 2e versie. Het bijzonder is dat Bach eigenlijk tijdens zijn eigen leven de Johannes Passion vier keer heeft uitgevoerd. Bach heeft het ook continu veranderd, al is het niet te achterhalen wat daarvan de achterliggende gedachte was. Bijzonder aan deze uitvoering is, dat het hier gaat om de eerste uitvoering van deze versie op een super audio-opname, (SACD= Super Audio CD) terwijl er zoals gezegd, sprake is van een volledig Nederlands Vlaamse bezetting. Ook bijzonder is dat de bekende zanger en vaak de evangelist in de passies, Nico van de Meel, in deze uitvoering het orkest "Concerto d'Amsterdam" dirigeert en ook zelf ook de evangelistenpartij voor zijn rekening neemt. Het Koor La Furia uit Amsterdam heeft een kleine bezetting; vier zangers per stem. Verder een aantal bekende zangers uit het circuit. Jonge talenten worden afgewisseld met wat bekendere namen.

Het bijzondere is ook dat het openingskoor anders is dan het bekende “Herr, unser Herrscher.” Het openingsdeel in deze uitvoering is: “O Mensch, bewein’ dein Sünde Gross.” Een stuk dat Bach al geschreven had voor zijn sollicitatie in Leipzig. Als uitbreiding van een cantate.

Begenadigd — Dit openingskoor is meer bekend als het slotkoor van het eerste deel van de Matheus-Passion en is uiteindelijk het openingskoor geworden van deze Johannes Passion uit 1725. Verder zitten er een aantal aria’s in die afwijken van de ons bekende. Een fantastische tenoraria is te horen in de zeer virtuoos door Marcel Beekman gezongen aria “Zerschmettert mich, ihr Felsen und ihr Hugel.” Beekman is op dit moment een van de meest begenadigde tenoren.

Al met al een heel bijzondere Johannes-Passion, ook al is het weer geen totaal andere Johannes. Er zitten enkele elementen in die Bach gebruikt heeft en er later weer uitgehaald heeft. Het blijft natuurlijk gissen wat de oerversie is, maar het laat wel zien dat Bach zijn muziek steeds aan het veranderen was. Al met al een schitterende opname met zangers van een heel hoog niveau en een overtuigend en inspirerend spelend orkest. De cd is uitgebracht op het label Quintone.

Olga Kern: Brahms, Variations
Harmonia mundi HMU 90737392

Olga Kern maakte al eerder indruk door haar vertolkingen van bepaald niet makkelijke werken. Zij is geboren in een familie van musici, die directe banden had met Tsjaikovsky en Rachmaninov, en begon met pianolessen bij Evgeny Timakin aan de Centrale Muziekschool van Moskou toen ze vijf jaar oud was. Ze zette haar studie later voort bij Sergej Dorenski aan het Moskou Conservatorium en is lid van Ruslands Internationale Academie der Kunsten. Kern kreeg ook onderricht van Boris Petrushansky aan de fameuze *Accademia Pianistica Incontrì col Maestro* in Imola in Italië. Tegenwoordig woont ze in Moskou, samen met haar zoon Vladislav. Harmonia Mundi bracht de cd uit met vier variatiereeksen van Johannes Brahms. Ze begint met de Variaties op een Hongaars lied (1853). Ze maakt op het eerste gehoor indruk door haar voortvarendheid, maar bij de Händel-varianties (1861) valt ze eigenlijk wat tegen. Later lijkt ze weer heel virtuoos, maar het ontbreekt haar aan de nodige subtiliteit. Ze lijkt nog het meest tot haar recht te komen in de beide series Paganini-varianties (1863), maar echt overtuigen doet ze niet. Toch ben ik blijven luisteren en bleef ze me toch boeien. Je hoort dat haar talent wel degelijk aanwezig is, maar ja, bij deze Variaties van Brahms moet je van goeden huize komen. Dat doet Olga Kern ook, maar het is nog geen garantie tot succes. Een kennis van mij die niet onverdienstelijk deze werken ook speelt, verweet mij muggenzifterij en vond het allemaal prachtig. Wellicht dat u het ook mooi vindt. Gewoon kopen dan.

Mozarts Last Concertos
Harmonia Mundi. (HCM.59’23

Aan twee van Mozarts rijpste werken, het Pianoconcert K595 en het Klarinetconcert wijdt het Freiburger Barockorchester zijn beste krachten, met fabelachtig mooie resultaten. Niet voor niets was deze cd als “CD van de week” de hele week op radio 4 te beluisteren. De laatste concerten die Mozart schreef, zijn het pianoconcert in Bes groot, KV 595, en het klarinetconcert, dat hij componeerde voor de Weense virtuoos Anton Stadler. Bij het Freiburger Barockorchester, één van de meest

opvallende ensembles voor muziek uit de 17de en 18de eeuw, werd voor de nieuwe cd niet zonder reden gekozen voor de commerciële titel, *The Last Concertos*. Andreas Staier kan voortreffelijk en overtuigend Mozart spelen op zijn fortepiano, de klarinettist Lorenzo Coppola overtreft hem nog met een uitvoering van een ongewone en ontroerende diepte – wat ook ligt aan het gebruikte instrument, een clarinette d’amour. Haar spel is heel verstild, ingetogen haast. d’Amour is hier toepasselijk. Toen ik de cd eens draaide, zei een collega: “Heb je weer van die behangmuziek! Zet alsjeblieft af.” Ik vroeg hem eens goed te luisteren. En, hij moest toegeven dat dit toch wel wat anders was dan hij doorgaans gehoord had.

Chopin Pianoconcerten 1 en 2.
Mirare. MIR 047

Boris Berezovski kreeg zijn eerste pianolessen op vijfjarige leeftijd. Hij studeerde later bij Eliso Virsaladze aan het Conservatorium van Moskou en nam privé-lessen bij Alexander Satz. In 1988 maakte Berezovski zijn debuut in London met een recital in Wigmore Hall. *The Times* beschreef hem bij deze gelegenheid als “an artist of exceptional promise, a player of dazzling virtuosity and formidable power”. Op de cd is een heuse pianotijger te horen. Ongelooflijk wat Berezovski hier presteert. Adembenemend haast. Hier klinkt een Chopin, vertolkt door een landgenoot pur sang. Grijsgepaste muziek, dat wel, maar wie naar deze pianotijger luistert, hoort een afgestofte Chopin.

De visie van John Eliot Gardiner op Händel

Het label Erato bracht een serie cd-boxen uit met o.a. werken van Händel, uitgevoerd door het Monteverdi Choir en the English Baroque Soloists onder leiding van John Eliot Gardiner. Urenlang, ja dagenlang heb ik twee door Erato uitgebrachte, naar de visie van John Eliot Gardiner op Händel geluisterd. In 1964 richtte Gardiner in Londen het Monteverdi Choir op waarmee hij twee jaar later voor het eerst optrad en op slag bekend werd. In 1968 richtte hij het Monteverdi Orchestra op dat tien jaar later werd uitgebreid en omgedoopt tot The English Baroque Soloists. Daarnaast was Gardiner tussen 1980 en 1983 als eerste dirigent en als muziekdirecteur verbonden aan het Canadian Broadcasting Company’s Vancouver Orchestra. John Eliot Gardiner had al van jongs af aan een zwak voor de koormuziek van de Renaissance en van de vroege Barok en voerde voornamelijk werk uit van Claudio Monteverdi, Christoph Willibald Gluck, Georg Friedrich Händel, Johann Sebastian Bach, Wolfgang Amadeus Mozart en Ludwig van Beethoven. Hij hechtte steeds veel belang aan het gebruik van authentieke instrumenten voor de uitvoering van het werk van deze componisten.

Bedachtzaamheid — Het was een feest te luisteren naar de Händel-interpretatie van Gardiner. Eerder maakte hij al indruk met zijn vertolkingen van o.a. de Beethoven symfonieën. Beethoven op authentieke instrumenten, daar was destijds heel wat over te doen. Het gepolijste gevoel dat ik soms bij zijn Bach-vertolkingen had, valt bij deze Händel-boxen weg. Het oratorium *L’Allegro, il Penseroso ed il Moderato* had ik nog nooit gehoord. Wel zo’n vier jaar terug iets over gelezen, over de opvoering van het Freiburger Barockorchester en het Collegium Vocale, onder leiding van Marcus Creed, in de Singel.

Ondanks de schitterende muziek die in dit oratorium te horen is, is het niet zo verwonderlijk dat dit werk zo goed als onbekend is. Het heeft niet dezelfde dramatische stuwung als

andere Händel-oratoria en de koren zijn minder indrukwekkend, waardoor het niet dezelfde populariteit kan krijgen als bijvoorbeeld de Messiah, maar toch heb ik me niet verveeld tijdens het luisteren. De dialoog die in de twee eerste delen ontstaat tussen Il Penseroso en L'Allegro wordt door vier zangers gezongen: één sopraan voor Penseroso en een sopraan, tenor en bas voor L'Allegro.. Het gaat hier om twee gedichten van John Milton, waaraan de moraal ("Il moderato") is toegevoegd resultaat: vrolijkheid en bedachtzaamheid door Händel op muziek gezet.

The ways of Zion — De overige cd's in deze box bevat de opera Tamerlano. Ook op het puntje van mijn stoel naar geluisterd. Hier herken je de meester Gardiner, die zich net als Trevor Pinnock baseert op het origineel. Niet voor niets oogstte hij waardering vanwege het bij hem altijd samengaan van een gedegen musicologische achtergrond en vooral muzikaal inzicht, dat bij hem, net als bij Harnoncourt, ook enkele jaren moest rijpen. Ook in de balletmuziek uit Alcina, Terpsichore & Il pastor fido, is Gardiner goed op dreef. Box 2 bevat de Water Music, de Concerti Grossi op.us 3, en de Oratoria Israel in Egypt, the Ways of Zion De Mourn en Semele. De Ways of Zion componeerde Händel toen de Engelse koningin Caroline op 11 november stierf. Händel schreef Semele na zijn Italiaanse opera's, in een periode dat hij voornamelijk oratoria componeerde. Door het grote belang van het koor en door de rijkdom aan begeleide recitatieven zijn er zeker banden met onmiddellijk voorafgaande werken als The Messiah en Samson. De fraai uitgevoerde cd-dozen, bevat ook een boeklet en uitvoerige toelichting John Eliot Gardiner: Händel, Uitgebracht op Erato Disques

Juan Manuel Cañizares. Suite Iberia.

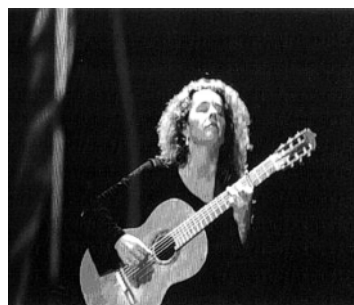
Sony BMG 886791/136702

Een belangrijk referentiepunt in de moderne flamencogitaar, maar nog nooit eerder te beluisteren in Nederland, is gitarist en componist Juan Manuel Cañizares. Cañizares (1966) werd in Sabadell geboren uit Andalusische ouders, die zoals zovele families in de jaren '50 naar Barcelona emigreerden. Op jonge leeftijd verbaast hij iedereen door zijn technische beheersing. Het was vooral de ontmoeting met Paco de Lucía, die doorslaggevend was voor zijn carrière. Aan diens zijde begon hij zijn eigen stijl te ontwikkelen en gaf hij tien jaar lang concerten over de hele wereld, eerst met het trio en later met het Paco de Lucía Septet. Met de grote meester werkte hij ook samen op diens album Concierto de Aranjuez, waar ook Canizares' transcripties voor gitaar van de Suite Iberia van Isaac Albéniz zijn opgenomen.

Nino Josele speelt Bill Evans

De Spaanse gitarist Juan Manuel Canizares is één van de meest bekende en geliefde gitaristen in de flamengoden hedendaagse muziekwereld van Spanje. Niño Josele bracht vorig jaar 'Paz' uit, een album in het teken van Bill Evans, met bewerkingen van zijn songs of van zijn geliefkoosde nummers (o.a. Jimmy Rowles 'The Peacocks' en Victor Youngs en Ned Washingtons klassieker 'My Foolish Heart'). Het resultaat is dat 'Paz' een indrukwekkend album is geworden.

Edith Leerkens. Etude feminine. Gruppo Music GM27001/Harmonia Mundi

Vorig jaar presenteerde Edith Leerkens haar eerste solo-album met als titel *Etude feminine*. De door haar gecomponeerde stukken, zijn ieder voor zich persoonlijk en een "vrouwelijk" muzikaal eerbetoon aan dierbare personen, zoals vader, zoon, man, moeder

en vriendin. Als elf-jarig meisje werd Edith Leerkens verliefd op de gitaar. Vanaf dat moment heeft zij weinig meer gedaan dan gitaar spelen. Edith Leerkens, bekend als begeleidster van Herman van Veen, is ook als solo-gitariste actief. Op deze eerste cd, haar eersteling als soliste, valt ze op door haar warme en gepassioneerde toon, waardoor zij een ideaal begeleidster was van Herman van Veen. Niet zo verwonderlijk dat hun samenwerking vijftien jaar stand hield. Slechts hier en daar kleuren strijkers de muzikale sfeer en soms lijkt de viool van Herman van Veen als het ware mee te 'zingen'. Zoals in 'Selma', een fantasievol stukje muzikale dichtkunst. Edith Leerkens is in staat de gitaar te laten klinken als een groot orkest, om vervolgens te fluisteren en verstild te spelen. Haar spel weet een snaar te laten trillen en weet je te raken. Heel mooi. Dat is dan ook duidelijk te horen in het nummer 'BB', een compositie waarin ze de kunst van het weglaten beoefent. Ze geeft het een sfeer van verstilde melancholie, neergezet met een minimum aan noten. Een schitterende cd. Nu weet ik waarom die shows met Herman van Veen zo'n bijzondere sfeer hadden. Natuurlijk, Herman was de spil, maar Edith wist met haar spel die bijzondere sfeer te versterken. Dat proef je ook op deze heerlijke cd!

Optical Illusions

Geïnspireerd door de glaskunstobjecten van de Voorburgse glaskunstenaar Ming Hou Chen heeft Mariëtte Hehakaya zes bijzondere composities gemaakt en op CD uitgebracht. De muziek op de CD "Optical Illusions" vertegenwoordigt schoonheid en eenvoud, samengesmolten met de optische lijnen van de glasobjecten. De optische illusies zijn door Mariëtte getransformeerd naar harmonieuze composities, waarbij de arrangementen en klanken zo zijn gekozen dat de bijzondere dimensies van de glasobjecten tot uitdrukking komen. De piano vormt de basis van de composities en is op bijzondere wijze verweven met elektronische klanken en samples. De muziek heeft slechts details van de objecten nodig om je als luisteraar te voeren naar de Schoonheid van Harmonie. Een bijzondere belevenis, het luisteren naar deze cd! Mariëtte Hehakaya begon op jonge leeftijd met pianospelen. Al snel vielen haar muzikale talent en haar toucher op. Reeds op 12 jarige leeftijd speelde zij haar eerste pianoconcert van Mozart. Mariëtte werd al op haar 15e toegelaten tot het conservatorium en combineerde haar studie met het Gymnasium. Er volgden enkele concerten, onder andere samen met diverse jeugd-orkesten onder leiding van Ru Sevenhuisen. ||

Wat is de Vrij-Katholieke Kerk?

De Vrij-Katholieke Kerk

- is één van de meer dan dertig katholieke Kerken in de wereld, die onafhankelijk zijn van 'Rome';
- verkondigt de christelijke leer, geïnspireerd vanuit theosofie en gnosis, zoals zij die verstaat en weergeeft in het licht van de voortgaande spirituele ontwikkeling van de mens;
- beschouwt die leer daarom als niet-dogmatisch, evenmin stelt zij onderschrijven daarvan als voorwaarde tot lidmaatschap;
- bedient de zeven Sacramenten, in naam van Christus;
- richt geen scheidsmuren op rond haar altaren: eenieder is welkom bij haar erediensten, en ieder wordt bij de Heilige Mis van harte uitgenodigd tot de Communie, ongeacht lidmaatschap of geloof;
- laat eenieder de grootste mate van vrijheid in denken en geloven; en eerbiedigt ieders persoonlijke geweten, in de overtuiging dat zonder volledige vrijheid spirituele groei van de mens niet mogelijk is;
- is een Kerk met apostolische successie, verkregen in het begin van de 20e eeuw via de Oud-Katholieke Kerk, waardoor zij zich verbonden weet met de historische Kerk aller eeuwen.

De geestelijkheid van de Vrij-Katholieke Kerk wordt geen celibaat voorgeschreven en verricht haar diensten zonder persoonlijke, geldelijke vergoeding; zij moet dus zelf in haar levensonderhoud voorzien.

Zij maakt geen aanspraak op gezag over het persoonlijke geweten van mensen. De nadruk ligt op haar functie als bedienaar van de Sacramenten en het voorgaan in de erediensten, alsook op het verlenen van hulp aan hen die dat nodig hebben of daarom vragen.

In de 'VKK in Nederland' (en aangesloten landen) staan alle wijdingen en ambten open voor zowel mannen als vrouwen. Momenteel telt deze Kerk in Nederland twee vrouwelijke priesters en een diaken.

Adressen

Regionaris Vrij-Katholieke Kerk in Nederland

Mgr. F.R. den Outer. Diedenweg 29, 6703 GS Wageningen.

Vicararis-generaal

Mgr. P.O. Baaij. Kajuit 11, 1319 AL Almere.

Centraal Kerkbestuur

Secr.: Ambt. Dorknoperlaan 41, 1336 GA Almere.

Penningm.: bank 73.24.53.690; giro 302100, t.n.v.

Ger Luijten, penningm. VKK-CKB, Amersfoort

Clericale Synode

Secr.: Bever 3, 1273 GZ Huizen.

Web-site VKK-NL: www.vkk.nl

Adressen kerkgemeenten in Nederland

Amsterdam

St. Gabriëlkerk, Deurloostraat 17.

Secr.: Kajuit 11, 1319 AL Almere.

Arnhem

Kerk van Onze Lieve Vrouwe en al Haar Engelen,

Cattepoelseweg/Wagnerlaan.

Secr.: Vogelzang 16, 6662 VW Elst.

Den Haag

St. Albaankerk, Rietzangerlaan 2a.

Secr.: Burgemeester Keijzerlaan 125 2262 BE Leidschendam.

Haarlem

St. Raphaëlkerk, Popellaan 1, Bloemendaal.

Secr.: Rollandstraat 3, 2013 SL Haarlem.

Naarden

Kerk van de H. Michaël en alle Engelen, Meentweg 9.

Secr.: Badhuislaan 18, 1402 ST Bussum

Raalte

Christus Pantocratorkerk, Stationsstraat 21.

Secr.: Wielewaalstraat 11, 7471 HC Goor.

Rotterdam

St. Franciscuskerk, Gerrit van der Lindestraat 65.

Secr.: Jan Steenstraat 25, 3117 TB Schiedam.

Utrecht

St. Maartenkapel, Herenstraat 27.

Secr.: Ambt. Dorknoperlaan 41, 1336 GA Almere.

Zwolle

St. Michaëlkerk, Enkstraat 44.

Secr.: Gijssesterweg 17 a, 7963 PG Ruinen.

Over de auteurs

In de eerste twee jaargangen van Reflectie plaatsten we steeds onder de artikelen enkele gegevens over de auteurs, ook steeds over de auteurs die in vrijwel elk nummer publiceren.

We hebben dat op bepaald moment achterwege gelaten en nog slechts over "nieuwe" auteurs wat gegevens verstrekt.

Maar laatst kwam van een nieuwe abonnee de vraag 'wie de een of andere auteur dan wel was', m.a.w.: zeker nieuwe abonnees stellen er prijs op om m.b.t. een artikel ook iets te weten van de schrijver of schrijfster. We zullen daarom voortaan over elke auteur één keer per jaargang iets naders aangeven. Daarbij dan de vraag aan de leveranciers van artikelen een korte "persoonsbeschrijving" bij te leveren. Graag dan wat relevante informatie over "Wie ben ik, en wat houdt me zoal bezig". Over wie u wás en wat u vroéger deed graag alleen als dat relevant is m.b.t. het artikel.

Over de auteurs in dit nummer

Lambèrt de Kwant (1943)

is journalist op het gebied van religie en spiritualiteit en publiceert artikelen in o.a. 'Terugkeer' (tijdschrift voor bijna-doodervaringen en zingeving), 'Prana' en in dit tijdschrift 'Reflectie', waarvan hij hoofd-redacteur is. Ook verzorgt hij radioprogramma's voor de Hindoe-omroep (OHM) en is mede doende "Indigo Radio" in het leven te roepen.

Ojas Th. De Ronde

In zijn artikel staat al enige informatie. Na zijn terugkeer in Nederland werd hij docent aan de Humanuniversiteit, een internationaal centrum voor therapie en meditatie. Hij begon samen met zijn vrouw een eigen coaching- en counselingbureau Fenix. Momenteel geeft hij workshops, schrijft artikelen en verzorgt wekelijkse webradiouitzendingen 'De Nieuwe Mens'. www.ridderradio.com

Gert Jan van der Steen (1943)

is wiskundige en informaticus en werkt als taaltechnoloog (is oud-hoogleraar Uitwisselingstalen). Daarnaast is hij yogadocent en eerstaanwezende priester in de VK-kerkgemeente Zwolle. Hij is geïnteresseerd in de integratie van oude en nieuwe vormen van spiritualiteit. Emailadres: gert@palstar.nl

Johan Pameijer (Amsterdam, 1930),

(Gepensioneerd kunstredacteur) is werkzaam als vrij-katholiek priester in de kerkgemeente Raalte. Hij is auteur van een flinke reeks boeken op christelijk esoterisch, gnostisch en algemeen spiritueel vlak. (Zie: www.vkk.nl). Hij is nog steeds werkzaam als schrijver van zulke boeken, en met het geven van lezingen.

Frank den Outer (1934)

(Gepensioneerd technisch ingenieur) is de regionair bisschop van 'de Vrij-Katholieke Kerk in Nederland'. Hij is sterk christocentrisch ingesteld en erkent dankbaar, dat spirituele stromingen in o.a. theosofie en gnostiek verdiepend hebben gewerkt, en nog werken, op het vrij-katholieke 'denken' en de liturgische vormgeving. Hij is van mening, dat de synthese met ten dele niet-christelijke esoterie steeds in christelijke termen dient te worden verwoord.

Nelly Schouw-Zaat

Helaas waren we te laat om Nelly tijdig te vragen iets over haarzelf mee te delen. Hier dan voorlopig wat bekende gegevens vanuit de redactie: Nelly is de weduwe van Mgr. Wil de Rijk z.g. en medeoprichtster van de kerkgemeente Raalte (1982), waarvan zij ook voorzitter was. Een energieke bestuursvrouw, die ook zeven jaren voorzitter was van het Centraal Kerkbestuur, alsmede van de PR-commissie. Zij woont al een geruim aantal jaren met haar man in Poeldijk.

* * *

Hemelsleutel aan het begin van zijn bloei. Foto: Rudolf H. Smit